

૩૮૫૬

પ્રહલાદનાટક.

ગદ્ય પદ્ય ગાયન સહીત.

રચનાર

માધવલાલ ત્રીકમલાલ આલિયાના.

ભરૂચ મધે

જ્ઞાનોદય છાપખાનામાં ઇચ્છાલાલચ -
મરતલાલ સુરતીએ છાપી પ્રસિદ્ધકરી
(આવૃત્તી. પેહેલી પ્રત ૧૦૦૦)

કર્તાએ સર્વે હક સ્વાધીન રાખ્યાછે.

સંવત ૧૯૪૫

સને ૧૯૯૯

મુલ્ય દશઆના

સને ૧૮૪૭ ના ૨૦ માં તથા ૧૮૬૭ ના ૨૫ માં ધારા
પ્રમાણે રજીસ્ટર કરાવેલો છે. માટે કર્તાની પ
રવાનગી સીવાય એમાનો કોઈ પણ
ભાગ છપાવવો ધ્યા બજવવો નહીં.
પરવાનગી માંગેથી ખુશી સા-
થે માત્ર બજવવાનો હ
ક આવામાં આવશે.

અર્પણ પત્રીકા.

સદા રાજ્યમાન રોજશ્રી, મુરખી
સાહેબ કાશોરદાસજીહરગોવંદાસજી

એઓ સાહેબની ધર્મ વિશેની નિપુણતા, દૃઢ-
નિશ્ચય. ઉંચ સદગુણો, ઉદાર વિચાર, ગુ-
ણ પરિક્ષા, તિવ્ર બુદ્ધિ, તથા યાદદાસ્ત,
સમયસુચકતા વાપરવાની
સર્વોત્કૃષ્ટ-

કલા તથા જન પ્રત્યે-
ના મિલન સાર પણાના ગુણો,
આપણી જ્ઞાતિમાં આપ સાહેબ પણ-
ધારણ કરવા વાળા છો, એથી ઘણાજ
હર્ષ પામતાં ઉપલા ગુણોનું અંતઃકરણ પૂ-
ર્વક સ્મરણ કરતા શેવામાં આ પુસ્તક અર્પણ કરું છું

બ્રગુપુર. } હું
બહાદર બુરજ } બાળક
તા ૦ ૧ એક્ટોબર ૧૮૮૯ } માધવલાલત્રીકમલાલ

પાત્ર.

હિરણ્યાકશિપુ...રાજા કશ્યપનો પુત્ર જાનનો રાક્ષસ.
 કયાધુ.....હિરણ્યાકશિપુની રાણી.
 પ્રહલાદ.....હિરણ્યાકશિપુનો પુત્ર પ્રભુનો ભક્ત.
 શુક્રાચાર.....વિદ્યા ભણાવનાર. મેહતાણ, ગુરૂ.
 ગોરાણી.....શુક્રાચારની સ્ત્રી, ગુરૂ પત્નિ,
 શંકામકા } ...ગુરૂ શુક્રાચારનો પુત્ર
 તથા નિશાળિયા } ...વિદ્યાર્થીઓ.
 પ્રધાન્ય } ...રાજા હિરણ્યાક શિપુના માણસો
 ચોખ્ખદાર } ...
 દુતો વિગરે } ...
 સતિ પૃથ્વી માતા } ...પ્રહલાદને સાથ કર
 કામ દુગા ગાય } ...વા સાર આવનાર.
 શ્રી નરસિંહ અવતાર }
 મુનિ નારદજી વીગરે }

પ્રસ્તાવના.

આપણો મનુષ્ય માત્રનો આ સંસારને વિશે જન્મ લઈ આવવાનો, મુખ્ય હેતુ એવો છે કે, ઈશ્વર સ્મરણ કરી આ પણ પ્રાપ્તિનું નિવારણ કરી આ દેહથી વિરક્ત થઈ મોક્ષ ગતિને પ્રાપ્ત થવું પરંતુ આ જાદુથી દુનિયાની જુદી જાગમાં, સમજવા છતાં, જાણી જોઈને, મનુષ્ય માત્રે પતંગીઆની માફક જંપળાવું પડે છે અરે!! જંપળાઈ પડીને થાપ ખાઈ જઈએ એમાં કાંઈજ નવાઈ જેવું નથી. કારણ પ્રાચીન કાળને વિશે, આપણી બુદ્ધિ કરતાં વિશેષ બુદ્ધિને ધારણ કરવા વાળા, વેદપુરાણને સારી રીતે સમજવા વાળા અને પ્રસંગે શાહાસ્ત્રના આધારનો અંગ થઈ પડવા વાળા મ્હોટા મ્હોટા રૂપિરાજ્યો, જેઓ, એક વખત મનને અતિશય મારીને તથા ઇન્દ્રીઓને, પોતાનેજ વશ કરીને, કોઈ અમુક એકાંત સ્થળે, એકાગ્રતા થઈ તપ શ્રધ્ધા કરવા બેઠેલા તેવા સમયોને પણ તપશ્રધ્ધા કરવી એક જાણુ પર મુકવી પડેલી. તથા જે ઇન્દ્રીઓ તથા કામક્રોધ મોહાદી વિકારોને પોતાને કબજે રાખેલા તેજ વિકારાદી તેમને કબજે રહેવાને બદલે, તેથી ઉલટા પોતાની મેજેજ સજ્જડ દુસાયલા, તથા તે વિકારાદીને હસ્તગત થયેલા આપણા વાંચવામાં તથા સાંભળવામાં આવ્યા છે, જે વાકે, કષ્ટ રૂપિ અને મેનકા, પરાશર ને મચ્છગંધા, વિશ્વામિત્ર વિગરે થાપ ખાઈ ગયા તો આપણે કોણ! આપણી બુદ્ધિ કોણ!

અરે એમાં કોઈનો દોષ નથી, પણ આ સંસાર રૂપી સાગરમાં
 પન્થેન્દ્રિયોને ધારણ કરવા વાળા મનુષ્યરૂપીમનુષ્ય તે મન
 રૂપી માંછીની મોહ. રૂપી જળમાં કસાયલા છે અને કસાય છે;
 તેમાંથી એકાએક નાશી શકતું નથી એ ખરી વાત છે તથા
 પિ જે તેમાંથી કોઈકને બનતા પ્રયત્ને કરીને નીકળાય તે સા
 ર; તેમાંથી નીકળવાનો મુખ્ય રસ્તો એજ છે કે હરિકિર્તન
 શ્રવણ, મનન આદ્યન ઇત્યાદિ કરવું જોઈએ. ઇશ્વરનું બ
 જન કરેલું કદાપિ વ્યર્થ ગનુંજ નથી અને જવાનું પણ નથી
 માટે ગમે તેટલું કષ્ટ પડે તો પણ જે ઇશ્વરનું સ્મરણ કરી
 એ તો અક્ષયત જે બાવિ વાત છે તે બંધા વગર રહેતી ન
 થી, પરંતુ તેમાં પણ કાંઈ દેર પડી જાય છે ખરો,

જુઓ, આ પુસ્તકમાં એ બાબત, આગળ આપના વાં
 ચવાથી સ્પષ્ટ જણાશે કે એક પાંચ વર્ષની વયના બાળકે
 ઇશ્વરનું ભજન કરી કેવી રીતે પોતાનું સાર્થક કીધું છે,

અહો?? પ્રહલાદને ઇશ્વર ભજવામાં શુ કષ્ટ પડ્યું છે!!!
 એના પિતાનો એના પર શુ જુલ્મમાં અને તે જુલ્મને કરીને
 પોતાની દેહને અતિશય કષ્ટ વેડવાં પડ્યાં, તે સધળાં કષ્ટ
 એણે સહન કીધાં, અને એક નિષ્ઠાથી હરિ ભજન કીધું તો
 આખરે ઇશ્વર કેવો સાહય થયો છે!!! તેમ વિચાર કરો, માટે
 ગમે તેટલું કષ્ટ તથા વિધિ નડે તથા પિ ઇશ્વરનું સ્મરણ કરશે
 તો મોક્ષનો રસ્તો છે.

કદાપિ બાઈઓ ઇશ્વર કોઈને ખોટી મતિ આપે નહીજ
 ને એમ ધારો કે સંસ્કાર કરીને તે કોઈ ધનવાન ધનનો મદ
 લાવી તથા વિદ્વાન વિદ્યાનો મદ ધરાવી તથા બળવાન બળનો

કાંકો રાખી એમ કહે "કે ઈશ્વર સ્મરણે અમુક મનુષ્યનો માત્ર દ્રશ્ય
જ્ઞાનો દેખાદેખીયો કરે છે" એ બાબતની તમને ખબર પડે તથા
પિ તમે એવા ટીકાકારની બેદરકારી ધરાવી કોઈ જાતનો ડર ન
હો રાખતા તમારે કામ જારી રાખો, અને નિંદાખોરને હિર
ણ્વાકશિપુની માફક ચાહે તેટલું પાપ ઘોષ મરવાદો. દુનિયા
માં પાપ ઘોનાર પણ જોઈએજ. માટે આ બાબત આપણે
મનમાં ખુબ વિચાર કરીને એવા કોઈને દોશ દેવાના જુદેમ
પણ મનમાંથી કાઢી નાખીને ઈશ્વરનું સ્મરણ હરેક પ્રકારે કર
વું એ આપણી મુખ્ય દુરજ છે!!

આટલું કહ્યા છતાં જ માણસ ઈશ્વર તરફ પોતાનું લક્ષ
આપતો નથી તો કિસ્મત તેના—

આ લઘુ પુસ્તક સ્ત્રિઓ, પુરુષો, તેમજ બહેલા બાળ
કોને વાંચવા લાયક છે, કારણ આનો વિશય ભાગવત માંહેનો
છે માટે હું ધાર છું કે તે વાંચવાનો સઘળા મહારા આર્ય જ
નો લાભ લેશેજ. વિશેષ વિનંતી કે પુસ્તકમાં એકદરે કાંઈ પ
ણ ભુલ ચુક માલમ પડે તે બાબતની મહેરબાની કરી તાબેદાર
રને મારી બક્ષી ખબર આપશો તો મોટો ઉપકાર માની યો
ગ્ય પ્રસંગે સુધારવામાં આવશે.

પુસ્તક તદ્દયાર થયા બાદ મેરયાન મધુવહરામજી બલવ
હરામજી, સંયોરડીનેટ જડજ સાહેબને ત્યાં બે ચાર ગ્રહરથો
ની રૂબરૂ વાંચી સંભળાવેલું તે સાંભળી એઓ માયાળુ દેશિ
ભાઈએ જે ઉત્તેજન આપ્યું છે તેથી તે સાહેબનો
આ ઠેકાણે મોટો આભાર માનવાની આ તક લઉં છું વાહ!!
ધન્ય છે એમની વિહતા તથા લાવણ્યતાને!!!

તારીખ- ૧ અક્ટોબર સને ૧૮૮૯

ઠેકાણુ. બહાદર પુરજ.
બરચ.

લી. હું. છું.

તમારો શેવક. માધવસાસ
ત્રીકમલાલ આહીયાના.

૩૮૫૬

મહલાદ.

નાટક

મંગલાચરણ

ખંનૂ હું જગદીશહાશ તમને , સારટાંગ દંડ વત્ કરી.
રાખું આશ તમારિ એક જખરી, છેગોષ્ટ સાચી ખરી.
ગતણી બાળ કૃપાળ સાહય કરજો, જ્ઞાતા સ્થિતીઆપજો.
માયુ એ આશિશ કષ્ટ હરજો, દોષો સદા કાપજો.

સ્તુતિ

૫૬.

અરણ, છે મહારાજ, અમારી, અરણ, છે મહારાજ;
સ્તવનકરે, સ્તવ; શિવશનકાદીકનિશ્ચય છો શિરતાજ,
અમારી અરણ છે મહારાજ ૧

ઉદ્દેલિ ઉમંગે શ્રૂતિ મહિમા જોવા કાળ;

અમારી અરજી - ૨

વેદાધાર લઈને ગોત્રો, પૂર્વે સૌ રશિરાજ

અમારી અરજી છે - ૩

પાર ન પામ્યાં રશિ મુનિ કોઈ ગહન ગતિ જગરાજ

અમારી અરજી-૪

અલ્પ મતિ છે, અતિશયતે, તમ સાચવજો પ્રભુ આજ

અમારી અરજી છે - ૫

અમ બાળક અજ્ઞાન અતિશય, પ્રભુજી રાખો લાજ

અમારી અરજી છે મહારાજ - ૬

શિશુ અમો સૌ આશિશ માંગુ, જાણો સેવકની દા'જ,

અમારી અરજી છે - ૭

સાપ્તાંગ દંડ વત અમારા, યશ રૂપે બિરાજ

અમારી અરજી છે મહારાજ - ૮

પ્રવેશપદ્ધતિ

સ્થળ—રાજાનો મહેલ.

હીરણ્યકશીપુ- રાજા- રાણી- ત્યા પ્રધાન.

હીરણ્યકશીપુ—અહો પ્રાણ પ્રિયા તમે હાલમાં ઘણાજ નમ્મ
જા પડેલા માલમ પડેછો તેનું શું કારણ છે. તે કાંઈ શમજાવશો?

કારણ તમારી કાંતી જે શરીને પણ કાંપ લગાડે તેવી હતા ઘણાજ પીળા ત્યા શીકા માલુમ પડોછો તેથી ગને ઘણાજ ખેદ ઉત્પન્ન થાયછે!

ક્યાધુ—હે સ્વામીનાથ !!! એમ સમજો કે અમને તો હવે તમારા પધારવાથી નવેજ અવતાર આપ્યોછે એમ સમજીએ છીએ. બાકી તો અરે આ દેહને કાંઈ દંડ ભોગવવામાં જરા પણ કસર રહી નથી અરે! પ્રાણપતી (એમ કહી મુછાખાયછે) સખી વેહેલી વેહેલી ઝલી લેછે. પોતાના ખોલામાં માથુ મુકે છે ને બોલે છે.

સખી—રાજાજી માહારાજ મારી સખીએ જેટલું દુઃખ વેઠ્યું છે તેટલું દુઃખ કોઈ દુસ્મનને પણ નહીં પડ્યું. શું એના ઉપર જીવનમ???? કેવો કેર, અધધધ???? તમે મુછો જ નહીં એમ કહે છે, એટલામાં ક્યાધુ શુધ્ધીમાં આવે છે,

રાજા—શું માહારી પ્રીયાને આટલું બધું દુઃખ પડ્યું ત્યા રે મારા વ્હાલાપુત્ર પ્રહલાદજીનો જે જનમ થયો તે ઘણીજ અઘટીત, સ્થાને અને જોઈએ તેવી સરભરાની રીત વગરજ થયો હોવો જોઈએ! અફસોસ! હવે પ્રીયા તું જરા સાવધ થઈ! (એમ કહી ગળામાં હાથ નાખે છે.)

રાજા રાણીબન્નેને સાથે બેઠેલા જોઈ સખી કહેછે

સખી—રાજાજી માહારાજ આપ તપશ્રયે કરવા ગયા ત્યા રથી એટલા હેરાન હેરાન થયા કે કાંઈ કહેવાની વાત નહીં.

હીરણ્ય—જુઓ એ સડ દુઃખનો અંત ધણોજ નજદીક આવ્યો છે.

ભુજંગી છંદ.

હવે સુખનો દીન ઉગ્યો છે અજો, યશે પુણ્ય ત્યારે અરે સર્વ કાળે
નહિ લાવશે ખરખરો મંનમાંહી, અરે લેશવાળી બધું વેરઆંહી

સખી—વાહ વાહ!!! રાગજી માહારાજ પૃથ્વીપતી આપ
ની ખુખીને અમે ધણોજ વખાણીએ છીએ.

હીરણ્ય—પ્રાણ પ્રીયા!!

કયાધુ—રાજન, સ્વામિનાથ, આસા!!!

હીરણ્ય—સાંભળો પ્રિયા, માહારા બ્રાત “હીરણ્યક્ષ” નો શ
ત્રુઓએ વધ કાધો છે. એ વાત માહારા જીગરમાંથી ખીલકુલ
ખસતી નોતી અને મારો જીવ ધણોજ દીક્ષગીરીમાં રહેતો હ
તો પણ...

કયાધુ—

શિખરણી વ્રત છંદ,

અરે શું ના લાગે! મન મહિ થયુ તે તમ તણા,
કિથો વધ બ્રાતુનો હૃદય બહુ કંપે અમ તણા,
દિસો છો રે શૂરા નહિં જરિ અધૂરા પ્રભુ તમે,
હજો દુષ્ટો વેરી, પ્રસન, મન મારું તવ સમે,

હીરણ્ય—વરી તેની સાથે ખીજુ એ કહેવાતુ કે, મારા બ્રા
તના મોતના સમાચાર સાંભળી દેવ, બ્રાહ્મણ, ગાંધર્વ ઇત્યાદી

સદ્ગુણોએ, સ્વર્ગને વિષે અતીશય આનંદ પામીને માહા
ઓછર કીધો. તે વાત જરા પણ મને સાંભળ્યા વગર રેતી
નથી. તે છતાં ખેર પણ તે સદ્ગુણ આપણુ દુઃખ ટાળવા સા
ર હું તપશ્ચર્યા કરવા ગયો તે વખતે તમોને પણ ઘણું કष्ट
પડ્યું છે. માટે અરે પ્યારી હવે એ દુખ બીલકુલ મારાથી
સદન થતુ નથી. તું બુદ્ધ મનમાં રાખજો કે મેં તપશ્ચર્યા ક
રીને માગણી માગી છે તે તને ખબર નથી તે સાંભળ મે
એવુજ માગી લીધુ છે કે “મારું મોત થાય નહી” અને તે
પ્રમાણે મને પ્રભુએ વચન આપેલુ છે હવે મારું મોતજ નથી
એટલે હવે આપણે બેઠા બેઠા સહ ખડખડાવી નાખીશુ તેતું
જોયા કર કેમ થાય છે.

કયાધુ—રાજાજી આપણું મોતજ ન થાય તે વાત સાંભળી હુ ધ
ણીજ બુદ્ધી થઈ છઉ અને મને એટલો આ વખત આનંદ
ઉત્પન્ન થયો છે કે કંઈ મણા નહીં.

હીરણ્યાકશિપુ—પ્રાણપ્યારી સાંભળ.

આર્યાગિતી,

નહિ કાષ્ટ નહિં લોહું, નહિ રાત નહિ દિસે કદિ થાએ;
મધ્યાને ના છોડું, પ્રાણુ બાર કે રહું હું ઘર માંહે;
કયાધુ—ઓ મારા સ્વાગિનાથ,

આર્યાગિતી,

આપ સિધાવ્યા જ્યારે, વંન મહત તપ કરવાને કાળે;
 દુશ્મન દમ્યા અતિશય, જાઓ તેમને હણવાને આજે;
 દુંકામાં હું કહુ છઉં, તર શિર બાકિ રહ્યું ઉગવું રે;
 એ સૌ કોને કહીએ, પ્રાણનાથ તમ વિના સહ્યું બહુરે;
 કેમ સખી કોઇ પણ તરેહનો વા વાયા વગર રહી ગયોછે વાડ!
 ખરેખર કહેજે.

સખી—“પ્યારી બેન” તું મને પુછેછે વાડ! તેના કરતા જ
 રા તારા પોતાના મનનેજ પુછી જોતી, કે ચૈત્રનો તડકો કે
 વે! અને વળી વધશાખનો તડકો કેવો!

હીરણ્યાકશિપુ—અરે હીક હીક હવે હું સધળું સમજ્યો છ
 જો બસ વધારે જણાવાની કાંઈ જરૂર નથી. અરે, મારા કુટું
 બીને સતાવનાર દુષ્ટો જાણો કે આજથી તમારો હું કાળ પે
 દા થયો છું. હું જો તમાર લોહી ભૂમીને બક્ષણ ના કરાવું
 તો કશ્ચપનો પૂત્ર મને જાણશે નહી. અકસોસ આટલું બધું
 કદ??? શું, કદ??? જો મારા જીગર-શીકર નહીં.

પડદા પડે છે.

૨થળ દરબાર.

હીરણ્યાકશિપુ. પ્રધાન્ય. ચોબદાર,

(ચોબદાર નકી પુકારે છે.)

હીરણ્યા—પ્રધાન્યજી!

પ્રધાન્ય—કપાનાથ આગા!

હીરણ્ય—આપણે પેલા દુષ્ટોનો હવે સંહાર કરવાનો છે, હું તમને ખબર આપુ છું કે આપણા રાજ્યમાંથી દેવાલય હોય તે ઉખાડી નાંખો અને ધરમશળાઓ હસ્તગત કરો ને તાળાં મારો ગૌ બ્રાહ્મણ ઈત્યાદીકની હત્યા ને કરી લાવશે તેમ ને જમીનદાર તરીકે ગણીને તેઓને જમીનની બક્ષીસ આપો અને રાજ્યમાં પડો વજડાવો કે કોઈ પણ પ્રાણી આજથી હર કોઈ દેવી દેવતાનું ભજન તથા દેવ બ્રાહ્મણની પૂજા કરશે તો તેઓને ઉધે મરતકે ધાંચીની ધાણીમાં ધાણીને પીલી નાંખવામાં આવશે. આ બાબત વધારે કહેવાનું કે તમારા હાથ નીચેના સઘળા ઉમરાવોને ધણીજ તાકીદ આપવી કે એ પ્રમાણે વરને અનેજો કદાપીએ હુકમપ્રમાણે વર્તવામાં કસુર કરતો કોઈ માણસ પડશે અને તેમ કરનાર સખસને અટકાવાનો ધવાનો રજુ કરવાનો ફત્વાણા ઉમરાવનો હકહતો છતાં નહીં રજુકરે અને પાછળથી તપાસ ઉપરથી માણસ પડશે તો તે ઉમરાવના શાહાહ હું કરીશ તે પણ હું કહી શકતો નથી માટે ખુબ માદ રાખોએમ બોલતા બોલતા જાયછે.

પ્રધાન્ય—માહારાજ ધીરાજ આપની જેવી આગા એમ કહી પ્રધાન્ય આમ તેમ જીવે છે, અને છડીદારને બોલાવે છે તે મુજબ છડીદાર આવે છે તેને, રાજ્યમાં આણુ ફેરવવાની આગા આપે છે.

છડીદાર—મ્હેચ્છને બોલાવી આગા આપે છે કે-પ્રધાન્યજી

એ એવી આરા આપી છે કે, રાજ્યમાં એવી આણુ ફેરવો
કે, કોઈ પણ પ્રાણી રાજા હીરણ્યકશિપુની આરા શિવાય દે
વી દેવતાનું પુજન, હરિકર્તન, વીગેરે ગૌ બ્રાહ્મણનો આદર
સત્કાર કરશે તેને રાજાજી ધાંચીની ઘાણીમાં અવલે મરતકે પી
લાવિ નાખશે-માટે તે મુજબ તું આણુ ફેરવી આવ,

મ્હેચ્છ—વાર માખાપ એઆ ચાલ્યો એમ કહી ડુંડુંડુંડુંડું
એમ વગાડી કહે, એ આજથી આપણા રાજાજીની હર હદ
માં કોઈ પણ પ્રાણીએ, આપણા રાજા હેત્રા હીરણ્યકશિપુની
આગિઆ લીધા વગર હે ગાય, ભામણુ' દેવ, દેવીને દેવતાને પુ
જા દેવ ભામણુનો હતકાર કરહે તો તેને આપણા રાજાજી ધાં
ચીની ઘાણીમાં ઉંધે મહતકે, પીલાવી નાખહેરે ભાઈ-ડુંડુંડુંડુંડું
કરી જતો રહે.

પ્રવેસ ત્રીજો.

સ્થળ રાજાનો મહેલ.

પાત્ર-- રાજા, રાણી, પ્રધાન્ય, દુત,

પ્રધાન્ય—અરે હવે આપણે કાંઈજ ચિન્તા નથી. રાજાજી
એ ઘણુંજ સર્વોત્તમ કિધુ છે. તેથી હવે ફિકર નહી આપણા
દુખનો બદલો વાળવાનો સમય ઘણોજ સમિપ આવ્યો છે.

મંદાકાંતા.

આવ્યોછે આ સમય સુખ તણો, દુઃખ દારિદ્ર જાશે,

રાગ્નજી તો અરિજન હણનાં, સુખ શાંતિજ યાશે,
ભાસે ચિંતા કયાણ કંઈનાં!!! દિવ્ય આયુષ્ય દીસે,!!!
શત્રૂથિ વૈર લેવું કરે ધ્રુવ, નિશ્ચયે રાવનો મન વિષે.

હીરણ્ય—પ્રધાન્યજી.

પ્રધાન્ય—આસા કૃપાનાથ,

હીરણ્ય—

નારાય છંદ.

યયો છ પાંચ વર્ષનો, પ્રહાદ પુત્ર બાળકો;
નિશાળ મુંકશુંજે, શિદ્ધ કે પક્ષીજ આપકો;
દિસે મુનેજ મૂકિયે હવેથી ને નિશાળમાં
થશે સ્વમયં તે ભણી, પક્ષીથી યોગ્ય કાળમાં

પ્રધાન્યજી—ખરી વાત છે કૃપાસાગર ને તમારી આસા
હોય તો ગુરુ શુક્રાચારને બોધાવા સાર આપણે મોકલીએ.

હીરણ્ય—કેમ પ્રીયા આ બાળક તમારો શું અભીપ્રાય છે
પ્રહાદને અમણા નિશાળે મુકીશું?

કયાધુ—ઓ મારા પ્રાણસાગર, તમે જેજે વિચાર કરો છો
તે સર્વત્ર સારાજ હોય છે માટે હું પણ તમારા અભીપ્રાયને
મળતી છું.

પ્રધાન્ય—હવે તમે માહારાજ શુક્રાચારને જઈને બો
લાવી આવો.

હૂત—શું કહું માહારાજ.

પ્રધાન્ય—જઈને કહો કે પુત્ર પ્રહલાદને નિશાળે સુકવાતો રાખજીતો અભીપાય છે માટે તે બાબત કાંઈ આપણુ કામ છે અને જોજો તેમને તું તેડીનેજ આવજો હોં બુદ્ધનો નહી જરૂર સમજ્યો? હું પણ વાર જોઈ છું.

પડદા પડે છે.

પ્રવેશ ચોથો.

સ્થળ નિશાળ.

પાત્ર, દુત, મેતાજી, શંડામર્કા, નિશાળીઆ.

શુક્રાચાર—નીશાળીઆઓની બરાબર તપાસ રાખજો એ તું એક વડા નીશાળીઆને કહી પોતે ધર જતા હતા એટલામાં રાખજીને ત્યાંથી દુત આવ્યો.

દુત—મહારાજ આપને મારા રાખજી બોલાવે છે,

શુક્રાચાર—શુ કામ છે મારે ભાઈ કાટલુઆટલુ કાડવું છે કેશું?

દુત—નાજી એતો કુવર પ્રહલાદને નીશાળે સુકવાના છે અને તે બાબત આપની સાથે તેઓને કાંઈ વાત ચીત કરવાની છે

મેતાજી—પોતાના છોકરા શંડામર્કાને ધર મોકલી ગોરાણી ને કાવે છે કે આજે જરા મેહુ રાંધજો રાખને ધર મને બોલાવ્યો છે તેથી વાર લાગશે. છોકરો જય છે અને મહેતાજી રાખજીના મેહેલ તરફ જય છે.

પ્રવેશ પાંચમો-

શ્વળ રાજનો મેહેલ અંદરનો શયનગૃહ.

પાત્ર હિરણ્યકશિપુ, રાણી, કથાધુ, પ્રહલાદ, શુકાચાર,

શુકાચાર—આરણ્યા આગળ ઉભા રહીને આ

મુશ્વવાનભવ ??? લક્ષ્મીવાનભવ ??? પુત્રવાનભવ ??? કરીને બોલે છે

રાજા—એ કોણ મારાજ શુકાચાર આવ્યા એમ જણાયછે ???

એમ કહી આરણ્યે નય છે ને જીવે છે તો માહારાજ હતાને
મને ઘરમાં લીધા, કહ્યું પધારો.

ચોપય છંદ.

મેહેતાજી માહારાજ પધારો, પ્રહલાદને ગણુને તમારો;

એને બણાવને હીક ઠાક, જરી રાખજો એ પર ધાક;

નહી સુનો મુકશે એને, નહાતું બાળક એતો છેને;

જરા દાખી ચાંપીને લેજો, હસાવીને શિખવાનુ કેજો;

રાણી—

એછે પાંચ વરસનું રે બાળ, એની કરજો આલ પાંખાળ;

મા'રે એકનો એક છે તંન, એના કરજો મેતાજી જતંન;

ખુશિ કરીશ હું તમને આ વાર, લ્યો પે'રે મેતાજી આહાર;

હારમોતીનોલમનેજ આપ્યો, (કાં)કેમુજબાળકનેશિસ્પરપ્રાપ્યો;

છેએ બક્ષિશ તમનેરે રાખો, જોજો બાળકછે મુજ આપ્યો;

મેતાજી—શુકાચાર,

કાંઈ ચિંતા નહિ માહારાજ, એને સાચવું તે મુજ કાજ;

વળિ કરે ભણાવી પોપટ, સમસ્ત્યા સમજે એમ ઝટ;
 ધનધાન્ય લક્ષ્મિવાન થજે, વળી પુત્ર ઘણેરારે હજે;
 હું લઉછું રગ્ન માહારાજ, પૂછુ યાજે તમારા કાજ;
 મેહતા આશિષ દે પ્રહલાદ, મુખે ચડજો સરસ્વતિ આદ્ય;
 એતો દીસે ઘણેરી મોટી, રાય રંકને આલે રોટી;
 માટે વચન મારે સિદ્ધ ગણજે, વિદ્યા ચિત્તરાખીને ભણજે;
 એથી સરશે તહરું કાજ, માની શિખામણ પુજ આજ;
હીરણ્યકાશિપુ—

હુમરી.

પુત્રજ મહારા પ્રાણજીવનરે, શિખામણ સાંભળ મુજ તનરે
 પુત્રજ માહારા.
 ભણજો તો ભવ પાર ઉતરશે, નિકર ન.પુશ થશે મુજ મનરે
 પુત્રજ માહારા.
 ભણવાથિ બહુ માન વધેછે, ખુલે ખિલે તન મનને ધનરે
 પુત્રજ માહારા.

ગરબી.

રાણી—કયાધુ

મારા સાંભળરે પ્રેલાદ, તુજને હું કહુ છઉં;
 ભણી યાજે બહુ હુશિયાર, એ આશિષ દઉછઉં;
 મારાસાંભળ.
 જાજે નિશાજે ભણજેસાર, કરજે મનમમ પૂશરે;

ન મા'રે આશિર વચન કે, થાજે દિવ્યાયુષ;
 તુજને હું કહુછકે મારા.
 મેતાજની આજ્ઞા માની, લેજે સારી શીખરે;
 ધિરજથીમાણજે મુજબાધ, રાખીશ નહીકંઈખીક,
 તુજને હું કહુછકે મારા

મેહિતાજી શુકાચાર—હે રાજાંત,
 માગુધું રગ્ન જવાની ઘેરે કપાનીધી
 માગુધું રગ્ન જવાની.
 જો તમે મને રગ્ન આપો, તો હું ઘર જાઉં;
 હશે જેતિમેતિ વાટ, બહુ પેરરે;
 કપાનિધિમાગુધું.
 પુત્ર પ્રહલાદજીને, સાથે લઈ જાઉં છું
 મેતિ દાર જોઈ કરશે, લિલા લેહેરરે;
 કપાનિધિ માગુધું.

રાજાજી—

જાઓની પ્રહલાદ ગુરૂઆજે, તમારે ઘર જાઓની
 પ્રહલાદ ગુરૂ જાઓની.
 મેલી જાજો પુત્ર આવજો, લેવાને કાજો;
 કરજો હુશિઆર જેમ છાજેરે;
 પ્રહલાદ ગુરૂ જાઓની.
 રોજ રોજ એમ એ બા-લકની માયા કરો;

દુડસે

શરમ

દિન

ઝાંઝેરે

પ્રહલાદ યુરૂં જાગ્યોની.

પડદો પડ્યો.

પ્રવેશ છઠો.

સ્થળ..... નિશાળ.

શુક્રાચાર, નીશાળીઆ, પ્રહલાદ,

શુક્રાચાર—

(આતન રંગ પતંગ સરીખો જતાં વારન લાગેછ) ઐરાગ.
શિશ્યો તમે સહ સાંભળજો દહિયુ શિખામણુ સારીછ;
આજ રજા પાળો મુજ બાઈ એમ આજા છે મારીછ
શિશ્યો તમે.

આવર્તન ધર જઈને કરજો રમશે નહિ રજા ધારીછ;
નહીં પાડ તૈયાર જો કીધો, હશે તો પડશે ભારીછ;
શિશ્યો તમે.

માત પીતા જે કહે તે કરજો એમાં શોભા તમારીછ;
જો આવે ફરીઆદ હું આગળ આપુક ફરશે માહારીછ??
શિશ્યો તમે.

નીશાળીઆ—

(ઈંગ્લીશ રાહ)

મારા મેતાણ મારાજ મારા મેતાણ મારાજ;
અમે તમારી સિખામણ મન ધારીશુ શિરતાજ.

મારા મેતાણ મારાજ.

હંએ બાળ આણો કાળ એને શું કુવાય!!!
પીતા પુત્રને તરછોડે ફરીયાદ કો આગળ નય;

મારા મેતાણ મારાજ.

નહી કરિએ ટટો કે કજઓ ધર આગળ અમે આજ;
કોણુ મુખ ધર જવ ઉકાળે માર ખાવાને કાજ.

મારા મેતાણ મારાજ

ન રાળાએને રાજ આપેછે પ્રહલાદજને લઈને મેતાણ ગુરુશુ
કાચાર પોતાના ધર તરફ નય છે.

પ્રવેશ સાતમો.

સ્થળ..... મેતાણુ ધર.

શુકાચાર, ગોરાણી, શંડામકી, તથા પ્રહલાદજ,

શુકાચાર કહેછે—

દોહરા ધયા ગઝલ.

ગોરાણી ઉઘાડમે સદય આપણાં કાર,

બોટી શા માટે કરો જલુ લગાડો વાર,
પુત્ર આવ્યો ઘરમાં થકી દિકાસાથ પ્રહલાદ,
પિતા કોટમાં હારણે!! કહું માતાજી દાદ,

શુ- શું તું લાગી બાળવા કહેનેલાવી ખ્યાર,

મે- સ્વગિજના કંઠમાં નજરે પડિયો હાર?

ગોરાણી—

હાહા દીડો કંઠમાં મોતી કરો હાર,
ક્યાંથી લાવ્યા પીયુજ કો મુજને આવાર,
ચળકચળકચળકયાંકરે જળકજળકજલુથાચ,
પત્રકપત્રકપડીમાહરી ખત્રકખત્રકમનખાય,
ઓપતી આપો પહેરવા પાછી આપુંઆજ,
શું આપ્યો પ્રેલાદને રાયે પેરવા કાજ?
કાં રસ્તે એ પડિગયો કાં નહિ ગમે પ્રહદ,
કાં તમનેછે આપીયો સાચુંકહો ધરિ ચાદ,
દિક્ષોડો રણિઆમણા સ્વામી પેરો જ્યાર,
ધન્ય હશે એ સ્વામિને પેરાવે નિજ નાર,

મેતાજી—

પ્યારી બક્ષિસ મુજને કીધેછે એ હાર,
રાણી ક્યાધુ એ જુઓ બહુ બતાવી પ્યાર,
નિશાળિયા સૌ છોડીને હતો આવનો ઘેર,
દત આવિયો રાચનો બોલ્યો એવી પેર,
ચોસો શુક્રચારજી બોલાવે રાજન,

રાહ જુવેછે આપની પાસે બેઠા તંન;
 મેં ધાર્યું મુજમન વિશે ગુસ્સો થયલો રાય;
 કાઢે મા,ર કાટણું ત્યારે કેમ કરાય,!!!
 પૂછ્યું પેલા દુતને શું છે મા,ર કાંમ;
 હોય ખચર, જો, તુજને કહિદે સાચુઆંમ;
 રાજ ગણતોછેનહી મનમાંનરિ પણપાપ;
 માટે હયજો જાણતો તો ચેતવણિ આપ.
 તેમ છતાં નહિં કહેમુને શું છે માહરકાંમ;
 નહી જવું એઠીક છે ચાલે નહિં મુજહાંમ;
 દત્તહશિ પછિ જોચયો જોમા,રા માહારાજ;
 કેમ દિસોતમેખાવરા?? તે કહો મુજનેઆજ.
 નથી જાણતો હું કશિ વિવેશતો કંઈ વાત;
 આરા કિધી મૂજને રાજજી સાક્ષાત;
 માટે મેહર કરી તમે ચાલો મા,રા દેવ;
 દૂત ઘણુ ચીટયો, કહ્યું બળિ તમારી ટેવ.
 નથિ રિસે તમ ઉપરે શાને પાડો સાદ;
 જાણવા કાજે મુકવો રાય પુત્ર પ્રહલાદ;
 ત્યારે મન અતિ પામિયું ખરે ખરુંઉલ્લાસ;
 શંકામકા મોકલ્યો તુર્ત તમારી પાસ.
 મેંકહ્યું જતુજમાતને કે જો, સંભાચાર
 વાર ઘણેરી લાગશે જવું રાયદરખાર;
 સોંપી શાળામેં પછી નિશાળિઓ હુશિયાર;

કહયું વાર મને લાગશે જવું છે મારે બહાર.
 એમ કહી સોંપી કરી નિશ્ચય સહમન માંય;
 નિકળ્યો હું, શાળા થકી જ્યાં વસે છે રાય;
 દૂત હુંધિ છૂટો પડ્યો ગયો અગાડી આજ;
 બોલ્યો પ્રત્યે રાયની લ્યો આવ્યા માહારાજ.
 જઈદાર ઉભો રહ્યો દઉ આશિર વચન;
 રાય બહુ ખુશી થયો મેં, નિશ્ચયકીધું મન;
 આવ્યો લેવા મુજને દાર સમિપ એ રાય;
 પ્યારિ આ સૌજનેધને હર્ષઅતિ મન થાય.
 ગમે હુંતો ધરને વિશે બેઠારાણીરાય;
 દારય વિનોદે બેઠનો ગટપટ ચાલ્યો જાય;
 મુજ પુછ્યું આચારજી શુધારોછો મન?;
 મણવા કાજે મૂકવો છેજ હમારો તંન.
 છે એ નાનું બાળ તે સાચવજો મા, રાજ;
 કાળજી રાખો બાળની કરશું તમાર કાજ;
 મેં કહયુ શાનેકરો ફિકર તમે કંઈ મન;
 જેવો મારો શંડામકા તેવો બીજો તંન.
 વચનસાંભળિ રિઝ્યો અતિશય મનથીરાય;
 રાજ રાણી દીસિયાં ખુશિયતાં મનમાય;
 રાણી બહુ ખુશિ થઈઆવ્યો મુજપર પ્યાર;
 ઉભી થઈને નાખિયો' ગળા વિષે મુજહાર.
 કહયુ તમને બક્ષિશ છે ઓમારા માહારજ;

સાચવળે મુજ બાળને પાછા કરશું કાજ'
આબાળસમિપ છે માહરે તેરાજ કેરું તંન'
નેઘ મૂખ એબાળતુ થૈમેતિજ પ્રસન્ન'
બતાવવા હુંલાવિયો તુજને ન્હાતું બાળ'
પોંચાડુ ધર એહને મુંજમન આવે વહાલ'
એમકરી કહું બાળકા?? ચાલો તમ ધરઆજ'
ભોજનકરવાકારણે(તંમ)રાહાળેશેમહારાજ'

એમકહી મેતાણપ્રલાદજીને એમનેપોતાનેધેર મુકવા સાંજનયછે-
મેતિ--સાંભળ્યુ માહારાજ ?

શુકાચાર--કેમ?

મેતિ-જરા તમે વેહેલા પધારજે કારણ આજ તમને ઘણા
જ, વીલંબ થએલો છે. માટે કામ કાજથી પરવારવાને મને
બહુ વખત જોઇશે-

શુકાચાર-અરે હુંતો આટલી સરખી વારમાં આવ્યો એમ
કરી અંગુઠો ત્યા મધ્યમાં અંગુઠિ એકઠી કરીને ચપટી બજા
વે છે-ને પ્રલાદને હાથે વળગાડી ધેર મુકી આવે છે-અને મેહેતાજી
પોતાને ધર નય છે-

પડદો પડે છે.

ભાગ ૨ જો પ્રવેશ પહેલો

સ્થળ.

નિશાળં,

પાત્ર-

શુક્રાચાર નીશાળિયા- પ્રેલાદ-

ખીજે દીવસે સવારમાં મેતાળ પોતાની નીશાળે આવે છે.
છેકરા સહ બેડેલા છે-વડા નીશાળિયાને પુ છે છે-વડાનીશા
ળિયા ?

વ. નિશાળિઓ-હાં ગુરુ.

શુક્રાચાર-પ્રલાદળ આવ્યા છે?

વડા-ની-ના માહારાજ અમે બે ત્રણ જણ તેડવા ગએલા
પણ તેમના દ્વાર પાળે અમને ઘરમાં પેસવા દીધા નહીં તે
મ રાજાળને અથવાતો રાણીળને અમારી વતી પણ પોચા
દી નહીં એટલે થાકીને પાછા આવ્યા—

મેતાળ-ચાલો તમે સાચવજો હું અમણા જાઉં છું (એમ ક
રી જાય છે)

પડદા પડે છે

(અને પ્રલાદ રમતો હતો તેને જોઈ) મેતાળ કહે છે પ્રલાદળ ?

પ્રહલાદજી-હાં માહારાજ.

મેતા--શાલામાં ચાલશે ભાઈ?

પ્રહલાદ--હા ગુરજી એમ કહી પેતાના લુગડા ટોપી ધરમાથી લઈ આવે છે-અને દારપાળને કે છે કે પીતાજીને કેને હું મેતાજીની સાથે નીશાળે જાઉં છું.

દારપાળ --ઠીક બહુ સાર કપાનાથ” એમ કરી રાજ જીને કહી આવે છે કે પ્રહલાદ કુંવર નીશાળે ગયા. રાજ કે છે બહુ સાર

પડેલ પડેલ.

પ્રવેશ બીજો

સ્થળ.

નિશાળ.

પાત્ર.

મેતાજી- નીશાળિયો પ્રહલાદ

મેતાજી અને પ્રહલાદ નીશાળે આવી પોઆ-

પ્રહલાદજીને બોલાવે છે--

મેતાજી--પેસો કાલવાસો પાઠ તૈયાર કીધો છે?

પ્રહલાદજી--ના માહારાજ-જરા કાચો છે.

એટલામાં (મેતાજીને ઘેરથી તેડવા સાર આવ્યું)

વિદ્યાર્થી--ગુરુજી તમને ઘર આગલ અમારા કાકી બોલાવે છે

મેતાજી--હીક માઇ-કહો કે હુ આવ્યો-એમ કહી મેતાજી ધર ગયા એટલે-નિશાસમાં છોકરા એકલાજ છે પ્રહલાદજી પાઠ તૈયાર કરવાને બદલે-ભગવાન—

શ્રીહરિ; શ્રીહરિ!! હરિ, એમ બોલ્યાં કરે છે. સૌ નિશાળિઆ, તેમના સામું જોયાં કરે છે. અને માંહો માંહે એક બીજના સામું જોઈ, મનમાં હસે છે. તે ઉપર પ્રેહલાદજીની નજર પડે છે એટલે

પ્રહલાદ—અરે આમ્મો, તમે મને શું હસો છો!!! અને જો મને હસતા હશે તો તમારી મોટી ભુલ છે, શું તમે આ પાઠ તૈયાર કરો છો? અરે!! માત્ર સંસારમાં જન્મ લઇને, આ પ્રપંચની વિદ્યા ભણો છો તે શિવાય બીજુ હું કાંઇજ સમજતો નથી; કારણ, આંમ પાઠ કરવાથી તમારું શું બધુ થવાનું છે? આ ભણવાથી કાંઇ ઈશ્વર ગળવા ના નથી, માટે, માહારો, તમને એવો બોધ કરવાનો હેતુ છે કે, જો તમે એવું ભણુતર ભણુશો કે જેથી તમને ઈશ્વર સા

હ્યા થાય, તો તેથી આ તમારો જન્મ આ દુનિયાને વિશે થ
યો તેનું અરેખરૂં સાર્યક કીધું એમ સમજજો; અને તેનું ભ
જન આવા સમયમાં, નહીં કરીયે તો, ફરિ, ફરિ, આ, મુન
શા, દેહ, આવવાનો નથી; માટે તમે એવું શ્રેય ભણો!!! ભા
ઈ!! કે જેથી તંમારા આત્માનું ઈશ્વાણ થાય!!! આ હાલજે
તમે ભણશો તે અહીંજ રહેવાનું અને પેલું જે હું કહું છું
તે તંમારી સાથે આવવાનું, સમજ્યા!! માટે આ ઢોંગનું ભણ
તર મુકીદ્યો અને શ્રીકૃરીનું ભજન કરો. આટલું કેવું નિ
શાળિઆઓને અસર કારક થયું. અને પછી પ્રલાદજી સઘ
ળા નિશાળિઆઓને પાસે બોલાવીને કહે છે;

લાવણી.

સરવ અહિં, આવો, માહારા ચાર,
તમે, હરિભજન, કરો, નિરધાર;
સરવ અહીં આવો.
સમય સરવ જન, સાધજોરે;
લાગો પાડવા તાળ;
ટિલક કરં, કિર્તન પછી કરીયે,
ભજ્યે શ્રી ગોપાળ.
પ્રભુ છે સૌનો સરજન હાર;
તમે હરિ ભજન.

આશા તૃપ્તિ સરવે છાંડો;
 છાંડો દુષ્ટ હંકાર;
 દ્યો, આ, શંખ વગાડો ભાઈ,
 હરિ નાદે કરો ટંકાર,
 સજ્જા સહ ધારી ફેરો પાર,
 પ્રભુ છે સૌનો સરજનહાર;
 તમે હરિ ભજન.

એટલું કહેતા સહ નીશાળિઆઓએ પોતાના ધોતીઆના કછો
 ઠાં માર્યા પછી પ્રેલાદજીએ ગોપીચંદના ટીળા કીધાં, અને
 તુળશીની માળા ગળામાં સહને નાંખી. અને નીશાળીઆં--જે
 જે વિકૃળહરી જે જે વિકૃળહરી. ! ! ! ! !

એમ જાણે કામ તામે થએલા આદમીઓ--હાથ અને બોલે તે
 મ ખરી લાગણીની સાથે “જે જે વિકૃળહરી.” બોલતા હતા.
 અને પ્રેલાદજીના સામું સહ જણાં--હાથ બેડીને કેહેવા
 લાગ્યા--

કાફી હોરી.

“નમન તને પ્રેલાદ; પ્રભુના પ્યારારે”
 નમન તને

“ધન્ય તારી કર્ણિહરો જે સુભતિ અતિ સારી”
 “હરિ હરિ રટન કરેને કરાવે, અમે ધણાં ઉપકારી”

“ દિસોછો તપસ્વિ ભારી-

નમનતને પ્રલાદ

“તપ ધણેરં કીધું દિસેછે. પૂર્વે તમે નિ.મ ધારી”

“હશે હરિભજતાં, કાયા પડેલી”

એમ અનુમાન ધારી તને જૈએ ” “જલિહારી.

નમનતને

“યોગ બ્રષ્ટ થયેયો પ્રાણી”

“જનમે ઘેર શ્રી.મહાન”

“કિંવા ધર આજીણુનેજન્મે”

“જીવો ગિતામાં પ્રમાણુ”

“તેમ નિપૂણતું દિસે”

નમનતને પ્રલાદ-

“જય જય જયહરિ, જયરે કૃપાળુ”

જય ઉતર્યો એ તારો”

“હરિવિકૃલ કહિ પાયે લાગુ”

“સદ્ગુણ થયો જનમારો”

જીગાજીગ રાખો. એપ્યારો”

નમનતને પ્રલાદ.

રામ માહુડની છાયા

પ્રલાદ-

“હરીભજરે માહારા યાર”

“ઓભવજળથીઉતરો પારરે,

હરીભજરે!

ટૅક.

ભજન કરેજો, ભાવથીરે”

રાખી મનમાં હાંમ”

પ્રભુ પધારે પ્રિતથીરે”

નિશ્ચયે તેને હાંમ”

હરિભજરે

હોગોવિંદા!ગુણસાગરા!!!તુંછે,જીગદાધારા!!

નમન કરછંઉ હું તનેરે ભાવે વારંવાર’

હરીભજરે,

જેવેતેવે હું આળકોછંઉતારોસરજંનહાર’

જો, બેડો છે બૂડ.તોરે ઉતારો પેલેપાર’

હરીભજરે

કંઈકભગત તુજને ભજીને કરીગયા છે નાંમ’

તેનીવહરેતુંચઢયોપોંચાડયાઅવિમલધાંમરે;

હરીભજરે.

નહીં કર્ણીમુજલાવશેરે મનમાંઅંતરજામ’

શરણપડ્યો છું તાહરે રે વારંવારપ્રણામરે’

હરીભજરે.

એમ કહી પ્રલાદજી પ્રભુની સ્તુતિ કરે છે તે વખત નીશા
જિઆ પ્રલાદજીને ધુટણીએપડી પાયલાગે છે- અને “ને
ને જય વિકુળહરી-એમ શબ્દની ધ્વનિકરે છે.

આ વાત મેહેતાજી ઘેરથી આવતા સાંભળે છે. અને મનમાં
વિચાર કરે છે કે કંઈ નિશાળમાં છોકરાઓ મારા મારીકરે
છે-ચાલો જોઉંતો ખરે-

આવે છે અને મેહેતાજી જુએ છે તો નીશાજિઆ ધુટણીએ
પડી પગે પડેલા. ગળામાં તુળશીની માળા કપાળમાં ગોપીચં
દનના દીલક કોઈના હાથમાં ખડતાળ ઝાંઝ વિગેરે હતાં. સ
ઉ પ્રલાદજીને પગે લાગેલા દેખાવમાં જોઈ મેતાજી-પ્રલાદ સા
મુ જુએ છે અને પાછળથી ઓળખીને કે છે- (મનમાં આતો
રાખનો છોકરોજ છે ને ?? અને એનેતો નખોદ ઘાલ્યુ.” આ
શું ગળ્ય) એમ કહી મેતાજી હાંત પીસીને ઘાંટો પાડી ને કે
છે- ઓ લુગ્યાઓ?? આ શું તોફાન મચાવ્યું છે? તમાર નખો
દળ્ય?? આ વાત રાખજી જાણશેતો તમારા માળાપોના મો
ઢાં દુનીઆમાં બાહાર નહી દેખાડાય, માટે, આ ઢાંગ મુકી
દ્યો. એમ કરી દીલાંટપકા કાઢી નાખે છે અને એકેક તમા
ઓળખાને મારે છે અને માળા જુટાવી લેજે-અને કે છે ખખ
રદાર. બેવકૂફો, આવું, કાંમ કોઈ દીવસ આજ પછી કરશે
તો; તમારી વાત તમે બાણ્યા—અને અરે પ્રલાદ તું કોઈ
વિચીત્ર પ્રાણી માલુમ પડે છે!!માઈ જો સારી રીતે બાણવું

હોયતોં આ જ્ઞાના તમારી છે. નીકર આવા ઢોંગ કરવા હોય તો તમારે ધર જાઓ. રાજા જાણેતો અમારંતો ઠીકરં કુટી જાય. એમ કરી મન સાથે વીચારકરે છે હવેતો શું કરીશું બાપ!!! રાજા જાણશે તો, એક તો ગૌઆમણુનો કળ છે; વળી હું આમણુ છઉં અને મેંજ આ તોજ્ઞાનતો નહીં કરાવ્યુ હોય?રે એમ કદાપી રાજાના મનમાં હશેતો મારા બાર વાગશે હેઅરેજીવ??? સઉથી સારો રસ્તો એજ છે કે માહારે હવે આ માળા, અને આ ચંદન વીજેરે લઇને, બગળમાં મારી છોકરા ને લઈ એના પીતાજીને સોંપી આવું-એમ કરી લઈ જાય છે

પ્રેહલાદજી—ગુરજી તમે શું કરવા શીકર કરો છો??? મેં કાંઈ ચોરી નથી કરી. અગર જે જે કુકર્મ કરવાથી દુનીઆમાં બાહાર મોહું બતાવાય નહીં એમાના પણ કંઈ કીધાનથી તો તમે મને રાજાજી પાસે આટલું બધું ડરીને શું કરવા લઇ જાઓ છો? અને હું તો તમને પણ જોકે કંઈ કેહેવાને પાત્ર નથી તથાપિ વીનંતી કરી કહું છું કે તમારે પ્રભુનુ ભજન કરવુ એ ઘણુ નહિ-તમ છે. નીકર ફરી ફરી મુનશાદેહ આવવાનો નથી.

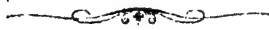
મેતાજી—અરે બસ બાપ (મનમાં કે છે આ કોઇ દેવાંશી કુત્ર છે પણ લાચાર) મારે તાહારં કાંઈ કામ નથી મને શીખ

મયુ આપે છે તેના કરતાં તાહારા આપનેજ આપને એટલે બસ છે. અમારે તો શીખામણુ તારી નથી જોઈતી ભાઈ??

પ્રલાદ—તમારી મરજી અરે આ મેહેતાજી પણુ આમણુ થઈને આવા નાસ્તિક શબ્દ કેમ ઉચરે છે. ખરે મને તો કાંઈ વિનાશમાણુમ પડે છે ?? એમ કરી પ્રલાદ મેહેતાજીની સાથે રાજા પાસે જાય છે.

પ્રવેશ ૩ જો

સ્થળ

રાજા હિરણ્યાકશિપુના મહેલ

પાત્ર.

રાજા, રાણી, શુક્રાચાર, પ્રલાદ,

મેતાજી છોકરાને આંગળીએ વળગાડીને ધૂર મુક્યા આવેલો જોઈ રાજા ધુણાજી પ્રસન્ન થાય છે-અને અંદર અંદર ધીમે ધીમે વાતો કરે છે-“આપણો પ્રલાદ આવ્યો.” મેતાજીને રાજા કહે છે-પધારો, ગુરજી શુક્રાચારજી કેમહો! શું સમાચાર છે??

સોહીણી છાયાં

“ હો ? સાચું બોલોની મેંતાણ, પ્રેલાદણ શું બણે”

માહારાજ;

“ એંની જીભ છે બોલડી તેથી, મુખે કંઈ ના ચઢેર-

માહારાજ.

સાચું બોલોની-

“ એતો પાંચ વરસતું છે બાળ. પટાની. કામ લીજીએ”

માહારાજ.

એને હળવે હળવે બણાવી.’

શિખામણુ, દિજીએરેમાહારાજ’

હો. સાચું બોલોની

મેહુતાણ — (મનમાં બણ્યા કપાળ)

એજ રાહ.

રાજા દયોની તમારું બાળ’

મારે નહીં કામતું હોરાજ’

વણસારી મારી નિશાળ’

ભજન હરિ નામતું કીધું આજ.’

રાજા દયોની.

માટે મેહુર કરો માહારાજ.

તમે શીરતાજ, છો હોરાજ’

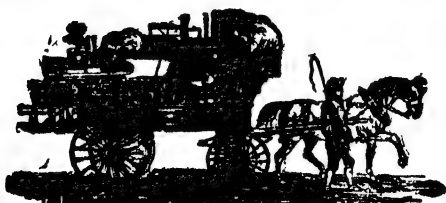
ગોપિચંદને તિલક છાપા કીધાં
નાંચ્યો સૌ નિશાળમાંએ એતો આજ
રાત્ર હ્યોની,

માટે પૃથ્વી નાથ આપ સરખા રાત્ર સામું અમારા અ.શરા
નહીં- ને પુત્રને મારાથી સચવાય પણ નહીં. માટે હુંતો રત્ન
માંગુ છું; એને બે વાત કહી શિખામણ દેજો? પછી માહારે
ત્યાં મોકલજો એમ કહી માળા-અને ચંદન રાત્રજીને આપે
છે-રાત્ર હાથમાં લઇને બહુ વિકાળ થાય છે અને કેહુછે હા??
કોણુ દુસ્મને તને આ સત્તાહ આપી છે? કીક.

રાત્ર—જાઓ શુકાચાર માહારાજ પધારજો.

શુકાચાર—વારં આયુશ્યવાનભવ? લશ્મિવાનભવ,!!ધનવાન
ભવ?? કહી જાય છે

રાત્ર—અરે પ્રીયા-આ શું ગજબ શુંકર પુત્ર છે નીકર
હું આજે એના પ્રાણુ લઇલેત?? અરરર આહા.....એમ ક
હી જુરસામાં-ન્હાય પગ પછાડીને, વિકાળ ચીસ પાડે છે
અને કેહુ છે.

ભાગ ત્રીજો પ્રવેશ પહેલો

—૦૮*૦૦—

સ્થળ.

રાજાનો મહેલ.

પાત્ર

રામ-રાણી--પ્રહલાદ...

રામ પુત્ર પ્રહલાદ, રાખ યાદ શિખ મારિતો,
છે મુગ પુત્ર, નીકર હુતી, કળ તારિતો,
હવે ખગરદ્વાર, છોડ ચાલ, પુરી તારિતો,
નિશ્ચે તુ માંન, તાહારે કાજ, છે કટારિતો

મંત્રાદ—હો કપાળ કાપો હાલ હ્યો કટારિતો,
ધરંધ્રું શિશ, રે સમિપ, ફરજ મહારિતો,
ધાર્યું ધણીનું યશે, રે, દયા ધારિતો,
કિંધો છે મેંતો બરસો એનાપર મારિતો

રાજા—છાડીદયોરે પુરિ હઠ, નીકર તાજ કશં,
પ્યારાજે માનેકહયું, સમિપ તારિ રાજપધરં,
આ પુરિ લત, એ, વિપત, કેશં કાંમ દિસે

કહ્યું મુદમાન,કાં, નકામો,તું ભરાવે રિસે???
 પ્રહલાદ—હુંતો નાધચ્છુ એવું રાજ્ય,અગર પાટ કંઈ
 પિતા મુજમનથી હરિ,ભજન કેરિ વેળાયછ,
 માટે હું અર્જ કરું, છું પિતાજી ખરે;
 કહો શું છે ઇચ્છા કરું ભજન, તેમાં હું અરે
 રાજા—કયાંથિવેળાયછ ભજવાનિ,નાહાનુયાય દિસે,

હજુ નથીઆવ્યા દાંત દુધ કેરા મુખને વિશે,
 યયાં છે વર્ષ પાંચ, ને તું ભજન શુંકરે???
 પુત્રજી પ્રાણુજીવન,??? મા'રકે'ણુ માનો ખરે.
 પ્રહલાદ—પિતા દશ વર્ષ થઈ, જન્ય આળપણું મહા,

ગિજ દશ વર્ષ જન્ય, વિદ્યા ભણવા મહા,
 ત્રીજ દશ વરશ જન્ય, વિશય ભોગ મહા,
 ચોથો દાયકો મેહેસેદોટ, ધન ઢોંગ મહા,દાં?
 થયા પચાસ મન,કિન્નાસ??? ધન જોઈને???
 જ્યારે વર્ષ સાઠયયાં, ખેડા આંખ્યો ખોઈને,
 ધુજે શિન્તેરે પાય, હાય એ'શીમેનો ગઈ,
 નેવુએ ટપત્તા ખાય, અંકે સોએ જન્યતહાં,
 પછિ કિયો વખત,ખતાવો,તમે હરિભજન કેરો,
 મૂર્ખ જન્મિ વારંવાર, ફોગટ ખાય ફેરો,
 નમ્મણે અલ્પ છે આયુષ્ય, આવા કાળમાં,
 લાંબિ આશ છાંડિને, ભજો હરિહાસમાં,

રાજા—અરે પ્રાણ પ્રીયા-?

રાણી—સ્વામિનાથ?? આસા?

રાજા—અરે આતો મને ધણજી આશ્ચર્ય જેવું ભાસે છે???

રાણી—સ્વામિનાથ શું આશ્ચર્ય જેવું ભાસે છે? તે કૃપા કે
રિ કહેશે?

પીલુ કુમ ૧.

રાજા—રાણિજી પુત્ર પ્રલાદજીરે

બહુ ઢોંગી બનિયો-

રાણિજી પુત્ર.

અતિશય ઢોંગ કરે, મુગ્ધસામુ.

એમ સમજ એને હણિયોરે-

બહુ ઢોંગી બનિયો.

નિશાળે મેં---બણુવા--મૂક્યો.

ત્યાંદરી નામ, એ, બણિયોરે.

બહુ ઢોંગી બનિયો.

રાણી—(કયધુ પ્રલાદજીના સામુ કમા રહીને શિખામણુ
દેહે, કે બાઈ તુ માહારી એક વાત સાંભળશે કે???)

પ્રેલાદ—હાજી માહારોધર્મછેકે સુઝ માતપિતા જેસારી શિખામ
ણુ દે તે માહારે બ્રહ્મણુ કરવી જેઈએ, માટે કૃપાકરી કે
હોમાતુશી??

રાણી કયાધુ--સાંભળો માર્ત ? ? ?

ગરબી.

મા'રાપુત્રજી પ્રાણજીવન, સમિપ મુંજ આવોરે'
 મા'રાલાડકવાયા તંન, સમિપ મુજ આવોરે' ટેક
 શું આ ગાંડિ હઠ પકડીને, ખેડા છો તમે આજરે'
 એ હઠ, નિશ્ચયે છોડિદેજો. યાશે વિપરિત, કાજ'
 સમિપ મુજ આવોરે--મારા-
 પિતા તમારા છેરે હડીલા, તેવા દિસો આ--પરે'
 શાને કાજે રસ્તે જતાં, વેઠો છો પરિતાપ'
 સમિપમુજ આવોરે.
 નાંકરવું આડું અવળું કંઈ, આગાપ્રમાંણે યાશેરે'
 રાજનજીવન જીવુ-કરશે-(ઓ)મારાસમતમે પાળો'
 સમિપ મુંજ આવોરે.

એજરાહા

પ્રહલાદજી--

શું ફિકર, કરો મુજમાત, વારે શું કહિએ;
 જો છોડતુ હોયે મો'ત, દરમાં જૈરહિએ. ટેક
 મોતતણી ફિકર, મનેજેનહીં સાચુ. કહુછું--માંનોરે;
 વળિ પિતાને હાથે મરવુ, તેમાં અધ-રમશાનો!
 વારે શું કહિએ,

હું એક લખ તે, ઘિપણ અધકિ, વખત હરિ ભજવાનોરે,
 ચાહે તે આ, દેહપર વિતે, નિયમ નધિ તજવાનો,
 વારે શુ કહિએ
 માતાજી તમને પણ માંગે, એજ કથન કરવાનુંરે,
 આ મિથ્યા સંસાર છે તેમાં ભજન થકી તરવાનું
 વારે શુ કહિએ

ભજન રટણ જપતપાદિકિધુ, રાગજીયે બંધરે,
 કાણ મૂર્ખ સમજીનેરે'શે, ભજન વિનાનોઅંધ;
 વારે શુ કહિએ
 આસંસાર અસત્યજાતે નાં'ના વિધ પ્રપંચરે;
 તેસાનોતો ત્યાગજ કિજે, અહિયે સુકિતસંચ.
 વારે શુ કહિએ.

રાજા—ચીઢાઇને આહા...એમ કરી બૂમોપાડી આંમ તે
 મ ધુમે છે ને કહેછે.

ગજલ

અરેઓ મૂર્ખ મા'ર કે'ણ કાંન માંનેરે,
 નકામો બનિશ્વાન શકટ ભાર તાણેરે,
 બધી જાવાદે જીકર, નિકર તુને ઠારકરં,
 સોંપુ કોઇ દુતનેઆ, રાજ્ય થકિ પારકરં,
 ઉતારિશ નાદ, આ પ્રે'લાદ દયા લાગે છે.

પરંતુ વાણિ તાહારી, કાળજમાં વાગે છે,
પ્રલાદ—

ગજલ

હાય અફસોસ, પિતાજી-હવે શું-કર;
(હાયપછાડીને) સમજોકે દારકરો, તથાપિ હુંના ડર;
શ્રિ હરિ હરિ હરિ, હરિ બજવાનોધ્રુ;
અરે ચાહે તે કરો શું, પ્રભુ તજવાનોધ્રુ!
અરેનહિં નહિ નહિ તનુ-બનુ'છું-જે'ને;
તમારિ હુંતો રૂઝ, કરં પ્રણા-મતેને;
એમ કરી પ્રભુને પ્રણામ કરે છે, તે જોઇને રાજા હિરણાકશિપુ
વણાજ ગુરસે થઈને મોહોટી ક્રિક્યારિ પાડે છે, અને કહે છે
'કે અરરર!!! શું તોફાન માંડયું છે? એવું' બોલતો જાય છે,
અને આમ તેમ બહાવરો પંડી ધુમતો જાય છે.

પડદો પડયો.

પ્રવેશ ૨ જો.

[સ્થળ રાજાનો મહેલ.]

પાત્ર.

રાજા, પ્રધાન્ય, કુંવરપ્રહલાદ, બે દુતો,

રાજા—અરે મુર્ખ પ્રલાદ!!! કેમ તને શિખામણ નહિંજ આ

વવાની કે? આટલું બધું સમજાવ્યાં છતાં તહારે મનથી હુંતો.
જાણે ધાસ કાપતો હોઈની!!! એમ તું મને બતાવે છે, પણ
તું તહારા મનથી ખુબ યાદ રાખજે, હવે તહારો શીપેરે ધા
ટ ધડવો તેનીજ પેરવીમાં હું છું એમ કરી ચિસ પાડી પ્ર
હલાદ ઉપર ધસે છે, એટલામાં પ્રધાન્ય આવે છે.

પ્રધાન્ય—કપાનાથ?? ક્ષમા??? કપાનાથ?? ક્ષમા??

રાજા—બિરાજો પ્રધાન્યજી,

પ્રધાન્ય—આ શું છે, કપાનાથ??

રાજા—

કુમરી.

(છાંડદે લંગરવા મુરખ મોરિ બાંહિરે) એ રાહ.

જીઓનિ પ્રેસાદ, છેલરેછે મુને, આજેરે,
એધિ, હવે, માંહારે, મન બહુ દા'જેરે,

જીઓની.

દડં શિખ, એને પ્રસન, પડે નહીં,
પકડિ રહયો, જીદ એ'નીરે,
એથી રડો, પરિજ્ઞામ, ના નિકળે,
જરાતમે સિખ, આપો, એને, મહારેકાજેરે,

જીઓની.

બાઈ હવે સમય કેવો થઈ ગયો છે તે તમે જોતા જાઓ. આ એક માત્ર પાંચ વર્ષનું બાળક, તે શું મને પગલે??? અરે નહીંજ? કારણ એક મહોટા ઈંદ્રને પણ હું ઘણાજ વસમો લાગું છું તો આ ત્રણાર્ષિ બાળક મહારા કાંઈજ હિસાબમાં નથી. પણ પેટના ફરજદ તરિકે ગણીને—વળીજ દીવળીરી સાથે તમને એક મહારે નાહક તરદી આપવી પડે છે. જો તમારા કેહેવાની અસર એને કંઈ થાય તો હીક, નીકર એનું ફરમતા!!!

પ્રધાન—ફરમાવો રાજાન???

(ઈસ મુદ્દસિમે કે.છ નહિ યાર હમારા.)

(ભેરવીની ધુનમાં)

રાજા—

અરે દૂતને, બોલાવોને પ્રધાન્ય હમારા,

જુઓનિવડયાહિણુભાગ્ય, રાજ્યપુત્રતમારા,

અરે દૂતને

સમજાવો એને કંઈ જો, એ માને તમારું,

બાઈ માનેતો સમજીશું ધન્યભાગ્યઅમારું,

અરે દૂતને.

પ્રધાન્ય—બાઈ? પ્રહલાદ??? જરા તમે મહારી પાસે આ વશો? હું તમને એક વાત કહું. એમ કરી રાજા પાસેથી

બાલકને પોતાની પાસે બોલાવી કહે છે.

(એજ રાહ)

અરેપ્રહલાદ રાખ્યાદ, એક શિષ્ય અમારી,
હું વિનંતિ કરું બાળહઠ, છાંડો તમારી,

અરે પ્રેલાદ

તમેછો એક નંન, તમારાજ બાપને,

શા માટે નહિં છોડવિરે, છદ બાપણે,

અરે પ્રેલાદ.

પ્રહલાદ—

(કુંભરી.

(હજારો મેરા કાનકા મોતી.)

પ્રધાન્યજી, નહિં માનું શિષ્ય હવે,

નહિં માનું શિષ્ય હવે,

પ્રધાન્યજી.

હું તમને વિનંતી કરુંધુરે,

શું થાશે તમથી હવે,?

પ્રધાન્યજી.

હા જવ હુંતો હરિ ભજવાનોરે,

થાય તે કરજો તમે,

પ્રધાન્યજી.

પ્રધાન્યજી—અરે બાલકા માહારી વાત સાંભળ-જે હાવી હડ લેવામાં કાંઈ ફાયદો કાઢનાર નથી માટે એ સધળું છોડી દો નીકર રાગજીનો સ્વભાવ ધણોજ ખરાબ છે. પોતે શું કરશે તે હું કહી શકતો નથી. આ માહારી છેલી શીખામણ છે, જે માનવી હોય તો માનજે, નહીંતો એમાંથી કાંઈ વી પરીત પરીણામ નીકળશે તે જોશો;

પ્રહલાદ—વિપરીત!! તે તમે શું કરનાર છો,? અરે આ શું. આવા દુષ્ટ રાગ અને પ્રધાન્યના કૃત્ય સામું મારો ભગવાન જોયા વીના રહેશે શું! નહીં કદીજ નહીં. (પછી પ્રધાન્ય ના સામું જોઈને) અરે નાદાનો કેમ તમે તમારી પોતાની મે જો મર્ણુ રૂપી કાળની જાળમાં ફસાતા માગો છો!! અફસોસ!!!

પ્રધાન્ય—(મનમાં વિચાર કરે છે કે આખરે નાદાન છોકરું છે, માટે આવા ચઢેલા બોલ બોલે છે, તથાપી શીખામણ હું) એમ કરીને કે છે, અરે નાદાન, તારા નાદાને મોઢે, આવા મોઠા બોલ બોલવા છાજતા નથી, માટે અધરીત, બોલવું નહીં જોઈએ.

ઉપલી રાહ.

પ્રહલાદ—

બલે મુરખિયો તમે,ને,
રાગજી અમારા;

ભજે હરિ કરો દુર;
 રાજ્ય પાનર તમારા—ભક્ષે મુરગિય.
 કોણુ દેશનો લે ન્યાય
 તમે રાજ્ય ચલાવો;
 કીચા કોઠામાં ભરીછે;
 તમારી— કળાઓ;—ભક્ષે મુરગિય.
 ફિકર નકરો મને;
 પિતા આહુ તે કરે;
 તથાપિ શ્રી હરિ;
 આ, મુખેથી જપું ખરે—ભક્ષે મુરગિય.

માફ કરજો પ્રધાન્યજી હવે મહારાથી સહન થતું નથી માટે
 આટલું આપની આગળ બોલવું પડ્યું છે એમ કહી પ
 ગે લાગે છે.

પ્રધાન્ય પછી દૂતને બોલાવે છે દૂત હાજર થાય છે,
 પ્રધાન્ય—

કૃપાનાથ આવ્યો દૂત, શું ફરમાન કરો છો;
 કાં બેઠા છો ઉદાસ, ફિકર શાને કરો છો;
 આપોજી આપ આગ્રા, તે મુજબ કિજાએ;
 ઉદાશિ છોડિ દૂતને, કંઈ હુકમ દીજાએ;
 કૃપાનાથ.

દોહરા-ગઝલ.

રાજા—

અરે દૂત હું કહું તને;
તુજ ઉરમાં ધરજો વાત;
પર્વત પર એઆલ મુકીને;
પછી મારજો લાત;
પર્વત પરથી પડશે;
વળતી જશે એના પ્રાણ;
મરી જશે પર્વત પરથી;
પછડાઇને નિર્વાણ;
પકડો કાંડું દુષ્ટનું;
હુંકહું છું નિર્ધાર;
ઉંચકીને લાઈ જજો;
અધાર વન મોઝાર;
પડે પડે છે.

પ્રવેશ ત્રીજો.

સ્થળ | અધાર વન પાસેના પર્વત
પાત્ર—દુતો તથા પ્રહલાદ,

પ્રહલાદને દુતો—એ અધાર વનમાં લાવીને પર્વત પાસે મુ

કે છે, પ્રહલાદ મનથી શ્રી હરી શ્રી હરી જાપ્યા કરે છે,

(દુતો માંહે માંહે વાતો કરે છે)

અરે અફસોસ આવું સુંદર નાનું બાળક. જે રાતે વધે તે ટલુ દાહાડેના વધે અને દાહાડે વધે તેટલું રાતે ન વધે એવું જે કામળ અને ચંદ્રમાના જેવી શીતળ કાંતી વાળું—દુસ્મન ને પણ પ્રીય લાગે તેવું બાલક—એને તે રાજાજીએ પર્વત ઉપર મુકી લાત મારી—નીચે ગળડાવી પાડવાની આજ્ઞા આ પી છે, એ ઘણુંજ અઘટીત કામ કીધું છે, એ મારા જગ ર, !!! માહારીતો અકલન કહ્યું કરતી નથી—અરે એનેતો માત્ર જંગલમાં સારી વિશ્રામ લાયક કોઈ જગો હોય તેવામાં મુકવો એ ઠીક છે. અરે રામ, મને કાંઈજ દુરજન્દ નથી, અમણાં હું ઘેર લઈ જાઉં, અને એ છોકરાના બાલે બીછા ના કરે, પણ મુર્ખ રાજા જાણેતો મારા શુ હાલ થાય !! તે કહેવાયજ નહીં, કારણ પોતાના પેટના દુરજન્દને જ્યારે આટલી બધીસખન સીજ, તો આપણતો શુ થાય તે જગ વાન જાણે !!!

અરે મન !!! પણ એને મારીતો નાંખવો નહીં, છતાં લા ચાર, રાજા ખરાબ છે, માટે ઇચ્છાનો વિચાર પાછો ખેંચી લે વો ઘણોજ સારો રસ્તો છે, એમ વિચાર કરી અફસોસીમાં બોલે છે.

પદ

બાળકતો છે ના'નુરે તેને મુકી કેમ દઉં,
રાગ મને પુછેરે ત્યારે, તેને શું રે કહું;
ટેક.

મારે પેટ નથી હૈયાં છોડર,
લઘ જાઉં અમણાં ઘેર;
જાણેજો પેક્ષે દુષ્ટ તો સાચે;
વરતાવે બહુ કેર;
વેર થાએ બુર'રે, ફેડિનાંબે મા'રે બવું;
બાળકતો છે.

નાં ચાલે મા'રો જીવ ફંગોટતા;
નહિ ચાલે મતિ કરું કેમ;
સૈથી સારો રસ્તો એ છે;
કરવું રાગએ કહયું તેમ;
જહેમ નહીં ધરવોરે, મનસુખો પાછો ખેંચી લઉં

બાળકતો છે.

એમ કહી અરે-જીવ ચાલતો નથી, રાગના હુકમ આગળ
આપણું કાંઈજ ચાલતું નથી, એમ કહી છોકરાને ફંગોટી દે
છે. અને દુત કંપારો ખાય છે. પછી ઘર તરફ વળે છે.

પડદા પડે છે,

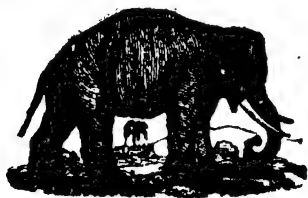
પ્રવેશ ચોથો.

સ્થળ

પર્વતની પાછળની તળેટી,
પાત્ર

પ્રહલાદ—સતિ પૃથ્વી માતા—કામ દુધાગાય—મેઘરાત્ન,
પક્ષી જેવું બાળને નાંખી દીધું તેવખતે તેબાળને પડતું જોઈ
ક્ષમા, ક્ષમા એમ બોલીને એક દમ ધરતી માતાએ આવી
ખોજો ધરી ઝીલી લીધું, તે બાલ એ માતાને જોઈને નાંચવા
મંડ્યું, બજન કરવા લાગ્યું, સતિ માતાએ પોતાના ખોજામાં
બાલને સુવાડી પંપાળવા લાગ્યા, એટલામાં બાલ નિંદ્રાવશ થ
ઈ ગયું, એટલે બાઈ ચાલતા થયાં,

પક્ષી મેઘરાત્ન આવીને તેને નહવડાવીગયા એટલે બાલ જન
ગી ઉઠ્યું. માહીને દીલ લુછ્યું, બીજું વસ્ત્ર હતું તે પહેર્યું. એ
ટલે કામ દુધા ગાય આવીએ બાળકને ધવડાવી ગઈ તેથી
બાળકને આનંદ થયો, અને પ્રભુની સ્તુતી કરવા લાગ્યું એ
મે હરી હરી ક્યાર કરવા તથા નાચવા લાગ્યું,

ભાગ ૪ થો.

પ્રવેશપદો

સ્થળ

રાજ્ય મેહુલનું જન્માન ખાનું.

પાત્ર

રાણી તથા સખી,

રાણી—સખી હૃદય જે ખુલ્લું કરીને બતાવાવુંહોતો તને હું બતાવત, પણ અફસોસ, અરે અરેજ મને કાંઈ એન પડતું ન થી. અરે મને આવો સારો પુત્ર પ્રભુએ આપ્યો ત્યારે તેના પિતાજી, અરે અર એ બાલકના દુસ્મન થઈને પાછળ પડ્યા છે. બેહેન માહારાથી આ દુઃખ સહન નથી થતું, કારણ, છતે પુત્રે હું વાંઝણી કહેવાઈશ, ઓ પ્રભુ—એમ કરી ગળગળિત થઈ જાય છે,

[અરે દુઃખ શું કહું મહારે સુણી દીલ દુખશે તમારે]

એ રાહ.

અરે ઓ દેવે કીધો કર;

કીયા ભવતા રે વળે છે વેર;   ટેક
 પુત્ર માહારાને, મારવાને;
 લખ ગયા તો ખેર;
 દુત એને, નહીં મારે એવી,
 કેવી કરવી પેર;
    અરે ઓ દેવે,
 આ કરતાં મરવું બહુ સારું;
 કાઈ કરો, મુને ઠેર;
 યાચમરંમન, વિશખાઈએની;
 મુખ દેખાડું શીપેર;
    અરે ઓદેવે

નમ્રનણા, લોકોએ જાણ્યું;
 વર્ત્યો છે કાળો કેર;
 આગળથી આવું ચેનિહનેતો;
 ફેલ વાસામાં ઝેર;

અરે ઓ દેવ,

સખી—ખારી જેન છાનાં રહ્યો! રાખના હુકમ આગળ
 આપણાથી કાંઈજ બોલાવું નથી, જાણીએ છીએ કે, આના
 કરતાં પુત્ર નહીં આવ્યો હોત તો ઘણુંજ સારું, પણ અરે
 આવ્યો!! અને તે પણ વગર મેલે જીવ આત્મા કાઢે. (એમ
 કહી કંપારી ખાય છે.) એ ઘણુંજ જીવન બરેલું છે,—અરે

આ કેમ વેઠાય, ઓ ખેદા! ખેડા! ખેદા! ઓ મારા જીવર
ન્યારે તુંજ ગને અમ સત વે છે, તો પછી માહારી સખી
ના મનમાં કેમ નલાગે? પણ હાત કાળજી કઠણ રાખી મારે
એને શીખામણ દેવી જોઈએ,

લાવણી.

ઓ મારી સાંભળરે પ્યારી, વાત કહું તુંજને સાચી:
હાયા! હું જાણું ને રાત્ર, પ્રલાદને નાંખે મારી; રેક
પણ શું કરિયે, કહોની બેની ઉપાય શું છે કરવાનો;
લખ્યો હશે ને લેખ છકીનો, નથી કોઈથી ફરવાનો:
ઓ મારી.

· પીતાને નિમિત્તે પુત્રનું, મોતહશે થાવાનુંરે,
નહિં લખ્યું હયમોતખાળ, કદિનચિમરિજવાનુંરે
ઓ મારી.

માટેછાની રહે મુજપ્યારી, લે પાણી પીત તુંજરી,
હશે લેખને લખિયામિથ્યા, થાવાના નહીં ફરિકરી,
ઓ મારી.

સખી—હ્યો હવે હું જાઉં છું રાણી બારણાંસુધી વળાવવા

નય છે. વળાવી આવીને નિરાશ થઈ અદ્રસાંસીમાં બેસી છે.
અને અરે પ્રભુ, લાગ તાહારે હાથ છે એમ કહે છે.

પ્રવેશ ૨ જો.

સ્થળ.

રાજાનો મહેલ.

પાત્ર

દુત - રાજા

દુતો—કપાનાથ આપની આજ્ઞા પ્રમાણે પ્રસાદને પર્વત ઉ
પર નહીંને ધડકા ભારી ગળડાવી દીધો છે.

રાજા—ધણ્ણ સાર કીધું, વાર હું તમને બીજુ એમ પુ
છું છું કે,

(એક સુખોસે નીકલા તારા મુજે છોડ ચલા બનનરા.)

કયાં આગળ! પુત્રને રાખ્યો,

પછિ કયાંરે આગળધિ નાંખ્યો,

પછીકયાં ટેક.

ચાલો બતાવો મુજને આ વાર,

નૈવા આવું છું વંનમોઝાર,

કયાંઆગળ

મારે નક્કી જોવાને જાવું,

હાય ત્યાં તો બોલાવિ લાવું,

કયાંઆગળ

મારં નક્કિ એ મંન થાય,

હૃત સાથે જવું વંન માંય,

કયાંઆગળ.

પડદો પડે છે.

વંનમાં આવ્યા,

પ્રવેશ ૩ જો.

સ્થળ.

વન.

પાત્ર.

રામ - દુત.

એજ રાહ.

દુત—

હું ઠહુધુ જુઓ રાજન,
ચાલો સાથે (જેએ) જ્યાંછે તંત્રી, ચાલો ટેક
મને લાગે છે વાગ્યું રે હશે,
સો વસાતો પ્રાણુ ગયા હશે,
હું ઠહુધુ.

રામ—

અરે થોભથોભ જરા, દૂતમાર્છ,
સાથે તારિ હું, આવિશ તાંહિ, સાથે

બહુ દૂર તો આવિ ગયા,
કટલા કોસ બાળી રે રહ્યા,

અરે

માટે કહે બાઈ કટલું દૂર,
કહું માંન ખરું ભરપૂર,
શું કરિયે આ જંગલ માંહિ,
રાત વાસો રે'વાએ રે નાંહિ,

અરે

આવે વાધ વર કદિ જ્યારે,
(તે)કરે બક્ષણ તાં'કે ત્યારે;
મા'રે તો કંઈ ફિકર છે નહીં,
મારૂં મોત કદાપિ થશે નહિ;

અરે

દુત—

તમે આરાંમ લ્યો રાજાન,
જોઈ આવું છું, ક્યાં, છેરે તંન;
કવિ એનિ દિસેરે, અવસ્થા,
કુશળ હોય તો, સૂજેરે રેસ્તા;

જોઈ

તમે

રાજા—

હું તો બેઠું છું હવેરે આંહિ,

તું જોઈ આવજો, જૈનેરે ત્યાંહી;
 જો કેવા ત્યાંના સમાચાર,
 તું હાલતમાં છેરે બાળ;
 હું કહું છું.

પ્રવેશ ૪ થો

રથળ.

પર્વત પાણી વંન.

પાત્ર.

રાજાનો કુંવર પ્રહાદ, તથા, દુત,

જોઈ જૈને પર્વત પરથી દૂર,
 દેખું રમતું બાળક ભરપૂર;
 હરતું રમતું નાચતું રે ગાય,
 ચૈત્રે કારના નાદ સુણાય;
 આમ જૈને રાજાજીને કહું,
 છે બાળક રમતું રે રહ્યું;

પ્રવેશ પાંચમો-

સ્થળ.

રાજા બેઠો છે તે વન.

પાત્ર.

રાજા, દુત, પ્રહલાદ કુંવર,

દુત—

મેંતો દીડું રાજાજી એ આળ,
એનિ કોણ કરે સંભાળ?
નહિં જળને, સુવડ અંગ વિશે,
નહિં અંતનં આધેણુ રે દિસે મેંતો;

(જોગી અસાવરી ચેતચેતરે મનતુસરેના.) એ રાહ.

રાજા—

આલો, આપણે, જોવારે જૈએ,
જો આવે તો વર્ણ સાથેરે લૈએઆયો; ૨૬.
ધેર લૈ એને આપિયું શિખ,
આવી સિક્ષા, યકિ લાગશે બિક;
આલો.

એમ વાતો કરતાં કરતાં પ્રજ્ઞાદ પાસે આવી પહોંચ્યા અને
આમ તેમ ડોકયાં કરે છે.

જૈને જીવે જ્યાં ના'નેરં આળ,
મુખ દિહું પ્રેક્ષકનુ લાલ; જૈને.
જોયું મેંતો બા-ળકની બણી રે,
પુત્રે છગિદ્દી પિતાજી તણી રે; જૈને.
કહો નિ કેમ એ પ્રાણજીવન,
શું કહેછે તમારં રે મન; જૈને
ધર આવવું છે, કે કહો નાહી?
શું! ધારો આપ, રહેવું જાઓ, જૈને.

પ્રજ્ઞાદ—(પગે પડ્યા પીતાને નમસ્કાર કરીને ક'છે દયામ
ણું મુખ કરીને.)

એજ રાહ.

જેવિ મરજી, તમારી મા'રાજ,
તમે સમય, દિસો ભૂમિરાજ; જેવિ.
તમ સરખું કો, બળિયું રે નથી,
પછિ જાહે શું કરવિ રે કથિ; જેવિ.
જેમ કાવે તેમ પિતાજી કરજો,
કરતાં પેહેલાં પ્રભુથીજ ડરજો; જેવિ.

એ છે સરવનો રક્ષણ હાર,
એના પર સૌનોરે આધાર;

નેત્રિ.

રાજા—

(ફૂતને કહે છે.)

ચાલો ખેંચી લેંએ,એ બાળ,
જરિ દોરડું બાઈ; હાથમાં ઝાલ;

ચાલો.

ઝાંઝિ દોરડું, ઉપર આવે,
હરિ બિડલું, તો મુખધિરે આવે;

ચાલો.

હજી મુકિ નહિં શું ખૂરી ટેવ,
તુંતો સાંભળ,રે— તતખેવ;

ચાલો.

ઓ, મુજ પુત્રજી, પ્રાણજીવન,
જરા સાંભળો— નિ,રેમા'રા તન;

ચાલો.

હવે મેહુલોજી તમારો રે ટેક,
મ'હારે પેટ જોજી એકનારે એક;

ચાલો.

સમ્યતાથી વર્તો મ'હારાજ,
હઠ જોડો તો હું આપું રેરાજ્ય;

ચાલો.

લાવ લસ્કર. સાથેજ ફરવું;
ખાવું પિવું. ને જોયાંજ કરવું.

માતો.

નથિ દેણ કોઈ'ની, આજ;
યાય સામુંકા લડવાને કાળ;

પ્રસાદ—

નથિ જોઈવું મારે એ રાજ્ય;
એયિ સરશે શું મારે કાળ?

નથિ.

દિસે અસત્ય આરે સંસાર;
જૂઠા લાગ્યોછે, રેધર જાજાજા;

નથિ.

એવી જૂઠી, આશા તજીએ,
હરિ'બાળ, પણામાંહિ મજીએ;

નથિ.

તેયિ યાય સરવનું કદયાણુ;
દશે ચુંકવીને ફેરાવું દાણુ;

રાજા—બાળક છે, મારે એને આપણે ઘેર લઈ લ્યો સમ
જાવીશું, એમ કરી ધર આવે છે,

પડે છે.

પ્રવેશ છઠો.

સ્થળ

રાત્ર્ય મહેલ.

પાત્ર

રાણી—દાસી—સખી—રાજ—પ્રેલોદ—દુત.

રાણી—સખી મારાથી આ દુઃખ સહન થતું નથી, અરે પ્રભુ!!! શું? સ્વામિનાથ!!! તમે આખરે આમજ કીધું! મારા પ્રેલોદને જંગલમાં મુકવા ગયા! અરે શું જંગલનિજ શુ કા તે, એ મારા પુત્રની જનેતા થઇ, અને શું હું ખોટી!! (એમ કરી અથડીયું ખાઈ નીચે પડે છે.) તેવાંજ-સખી ત ત્યા દાસી જઇને ઝાલી લે છે, ખોળામાં સખી રાણીનું માથું મુકે છે.

સખી—દાસી, જાતો એન જરા પાણી જમમાં લાવ.

દાસી—હાલુ લાવુ છું—એમ કરી ઉતાવળથી દાસી પાણી માવે છે તથા મુખ સોપારી, પાન, વીંમરે સ્પર્શીત્ય

લાવી બીડી બનાવે છે, પાણી લઈને સખી આંખે ફેરવે છે, એટલે જરા રાણિ હુશીયાર થાયછે, તેને દાસી પાન વાગરે આપે છે, પાન હાથમાં લઈ

રાણી—અરે બળ્યાં એપાંન સોપારી, તવંગર લોકોના પાન સોપારી કરતાં ગરીબોનો સુકો રોટલો અને છાશ તે બહાંજ સારાં

(એમ કરી પાન સામું જુએ છે ને ખાવાને) મન કહું માન તું નથી. એવું બોલી છંડે બાધે છે, એટલામાં મેહેલમાં કોઈ ધાંટા પાડતું સંભળાયું. તે એવા અવાજે કે (શાવાસ્તે તારી હઠ તું છોડતો નથી? તારા મનથી તું શું સમજે છે. એમ નકી સમજ કે હવે તારો કાળ ધણોજ નજદીક આવ્યો છે.)

એટલામાં રામ, પુત્રને લઈને રાણીની આગળ, દુત સાથે તેને દોરડે બાંધેલો આણે છે. પુત્રનું મુખ ધણુજ ઉદાશ થયેલું જોઈ, તેની મા એના સામું ધસી આવીને પુત્રને પોતાના બોળામાં બેસાડ્યો—અને રડતી રડતી કહે છે.

(રામ સીતાજનો.)

તું સાંભળ મારા તંન,
કહુ છું તુજને;

મારે પેટ નહીં ફરજાંદ,
એક છે મુજને;

તું સાંભળ.

અરે હાય, હડીતો રાય,
તને એ મારશે;
હું ડૂબિ ગઈ દુઃખ માંય,
ક્યારે તું ઠારશે;

તું સાંભળ;

હું તો છાંરે બજલી, હાય,
પિએરના દુઃખથી;
બીજો દુઃખ સાગર કે'વાય કાંઈ દિસતો નથી
તું સાંભળ;

ઓ લાડકવાયા તંન,
મૂક જીદ તાહેરી;
હું કહું તેમ કરનિ તું આજ,
લાજરહે, માહેરી;

તું સાંભળ.

માત જુમી દેજો માગ,
સતિતમે જગતાં;
પડ્યાં દુખડાં દૈવ અયાગ,
આજુબજુ વાગતાં;

તું સાંભળ.

અરે ઝો મારા પ્રલાદ,
કહ્યું તું ગાનરે;
હું ઝુરી મરું દુઃખમાં,
ગયું મુજ જાનરે;

તુ સાંભળ.

આટલું બધું રાણીનું આકૃંદ જોઈ જરા રાજના મન
માં ખોટું લાગ્યું તેથી રાણીને રાજ કહે છે.

રાજ—રાણીય?

રાણી—(દુઃસકા ખાતી ખાતી) રવામીનાય, આણા.

રાજ—જુઓ આપણો પ્રેલાદ કાંઈજ સમજતો નથી, જે
જરા તમે છાના રહો તો, હું તમને કહું (રાણી છાની રહેછે.)
એ સમજતો નથી કે માહારા પોતાનાં કાકાનેજ, લુચ્ચા દેવ,
તથા બ્રાહ્મણો, રૂપીઓ, ઈત્યાદીક એ સર્વ ભોકોએ બહુજ
દુઃખ દઇ મારી નાંખ્યો છે, અને પાછા, માર્યા પછી, (રાજ
પ્રલાદને પણ કહે છે-) સાંભળ પ્રલાદ, માર્યા પછી તે સઘળા
ઝો ખુશી થયા. અને તે બાબતના સમાચાર મને નારદજી
એ કહ્યા, તેથી મેં એવો નીશ્ચય કીધો છે કે, આપણા રા
જ્યમાં કોઈએ પણ દેવ, દેવી, ગૌ, બ્રાહ્મણ, વિગેરેનો સત્કાર
ર કરવો નહીં, આવી મહારી નમ્રમાં આણુ ફરેલી છે માટે
તે આણુનો જ્યારે તુજ આડો થઇને અનાદર કરે, તો પછી

પ્રજા કોઈ માનશે નહીં, માટે એ બધું છોડી દઈને, અમારા કહ્યા મુજબ ચાલે. અને રાણીજી તમે સમજી છો માટે તમારા પુત્રને સમજાવ આપી એ તમારો મુખ્ય ધર્મ છે, માટે જો પ્રમાણે તમે પણ એને સમજાવો.

રાણી—પુત્રજી! તમને રાજાજીએ જે વ્રતાંત કહ્યો તે સાંભળ્યો? એનો અર્થાર્થ તમે સમજ્યા!!

પ્રહલાદ—હા સમજ્યો,

રાણી---શું સમજ્યો?

પ્રહલાદ--કે હરીનું ભજન કરવું નહીં... એ,

રાણી--અરે મુખ્ય એમ નહીં, એમનું કેહેવું એમ છે કે દેવ, બ્રાહ્મણો, વિગેરે સધળાઓએ- એકત્ર થઈ તમારા કાકાનું મર્ણુ થયું, એ ઘણુંજ સર્વોત્તમ કાર્ય થયું છે, એમ સમજી ઓછવ કીધો છે એ બાબતથી રાજાજીને ઘણોજ ક્રોધ ચડ્યો છે. તે ઉપરથી એમણે એવો નિશ્ચય કીધો છે કે જ્યારે-એ લોકો આપણાંજ મોતમાં ખુશી છે, તો આપણે શા વાસ્તે એમના ઉપર દયા બાવવી જોઈએ? તેથી આણુ ફેરવી કે કોઈએ ભજન કરીતન કરવું નહીં, દેવ, બ્રાહ્મણોને કોઈએ પૂજવા નહીં, એવી આણુ ફેરવી છે માટે સમજ્યો, હવે એમ ના કરતો હોં બાપ!!

પ્રહલાદ--અરે એ બધું ખરું, પણ મારા કાકાનું મોત થયું તે કંઈ તેમણે કીધું નથી, જો કે હું જાણતો નથી કે

કાકા કેમ મુઆ અને કાણે માર્યા, પણ એટલી વાત શાહાસ્ત્રી
સ્પષ્ટ જણાય છે કે તે તેની કર્ણીએ કરી મરવો જોઈએ, મા
ટે એ બાળક સમજતી ઘણી મુસ્કીન છે, તેનમારાથી ન
હી સમજાય, અને તે હુ તમારે .માનવાનો નથી, ને હુ તે
હરી બજવાનો છું.

કેરબો.

રાગ—

સાંભળ બાળા રાય,
મા'રે કે'વું, સાંભળ બાળા રાય,   ટેક.
હયું નહિ માંનોરીતે નહીંચાતો;
એતો કંઈ ઠીક નહીં થાય,
મારે કે'વું, સાંભળ;
જો પ્રલાદ તુ મુજશિખ માને;
તો તો મારે મંન ખુશ થાય;
મા'રે કે'વું સાંભળ;
નહીં કંઈ સાર કાઢો હઠ માંહી,
છોડિ દોલ એવિ, ખુરિ કળાય,
મા'રે કે'વું સાંભળ;

એજ રાહ.

પ્રહલાદ—

વિનંતિ કરું કરજોડી, રાજ તને વિનતી કર કરજોડી
 છે મારિ કરજ, આરા પાળતી તમારી;
 પશુમાંયુવરદ હરિ મળવાનું;
 રાખો લાજ મારી-હુંતો વિનંતી,
 હું પશુ છું એક બાળ તમારો,
 વરદ મુજને આપો,
 મારું પશુ બાળક નાણીને;
 વેણુના ઉઘાપો,—હું તો વિનતિ,
 નો પિતાજી વેણુ પાળો તો;
 હરકત છે નહિ કંઈ;
 ના પાળો તો દુઃખ દેજો;
 માથા કુટ પાછી રહી,—હુંતો વિનતિ
 (નેમ) થાય તેમ કરજો પિતાજી
 હુંતો હરિ મળવાનો;
 જોર જુલમથી ના કે' શો તો;
 મારિ દેહ તજવાનો-હું તો વિનતિ,

રાજ—(મનમાં ધણોજ ગુસ્સો કરી ને.)

અરે આતો સધળું કુળ ઉપર લિપજુજ થયું તો!!! એ
 મ કરી રાણીજી! રાણીજી!! કહી જુઓ પાડે છે, એટલે

રાણી બચ્ચિત યદ રાજ સામુ જુએ છે,

રાજા—અરે આ શું જુલમની વાત છે! આટલી બધી શી-
જામણ દેવા છતાં દુષ્ટ પ્રતાદને મનથી, હું તો શુ રકમક
માલમ પડુ છું? અરે એના કરતાં આવુ બાળક તમારે પેટ
નહીં જનમ્યુ હોત તો ઘણુ સાર, કે દેખવુ નહીં અને દાજ
વુ નહીં !! રાણીજી આ કંઈજ સાર નથી, ખેર એ જો
માહાર કહેવુ નથી માનતો ત્યારે એને સાર ધણોજ નકારો
રસ્તો સોધી કાઢાડવો પડશે, પર્વત પરથી નાંખી દીધો તે
હુ-આટલુ દુઃખ દીધુ તે પણ હું, છતાં એને લાજ નથી તો
હવે કાંઈ સખત ઉપાય શોધી કાઢી-(જીરસામાં.) એ છેક
રાના પ્રાણ લઉં ત્યારેજ-હું ખરો.

રાણી—કૃપાસાગર, સ્વામી નાય !!! વળી બાળક ઉપર
તે આટલો બધો કે.ધ તમારો હોય પણ ખરો! જીવેની, ઘેર
ઘેર છોકરાં છે, અને તેઓ આડા પણ થાય છે, પરંતુ આ
વો જુલમ તેમનાં ઉપર પોતાના માત પિતાના તરફથી થએ
લો ખીલકુલ જોયો નથી, તથા સાંભળ્યો પણ નથી, વિ
ચાર કરો—એતુ વય શું, એતુ ગમ્યુ શું, અને તે પ્રમાણે એ
ની સમજણ શું,? તમે એમ સમજો છો કે એ સમજ ને
બોલે છે, પણ નાના, એતો બાલ હઠ કહેવાય, જ્યારે હઠ,
હઠ, લડે, ત્યારે વિપરિત થાય. સ્વામીનાય !!! તમે રાજા છો
અને એ બાલક છે, એકમે તમારી રાજ્ય હઠ અને એની બાલ

હૈં, આતો એ બને હશે એકઠી થઈ, વાહ વાહ, કૃપાના થ, ?!!એમ તમારે ના કરવું જોઈએ!!! અને પોતિકા પેટના ફરજન્દ ઉપરનો દયા લાવતી જોઈએ, હમ્વર પાણુ તણુ શુ ન્હા માફ કરે છે, તો પછી, આવા નાનાં બાળકના ઉપર શુ સમ કરી જ્યારે તમેજ આવા ઉપાય સોધો, ત્યારે તો પહેલે થીજ મારી નાંખવો હતો, આટલો પાંચ વર્ષનો થવા શુ કરવા હોયો? ધણીજ દસમીરીની વાત છે, સ્વામી નાથ, અપને કહેવાને હુ લેશ માત્ર પાણુ પાત્ર તથી પાણુ મારા ફરજન્દને દુઃખમાંથી છોડાવા માટે માફારે કહેવું પડે છે, માટે કૃપા કરિ. માફ કરજો

રાજા—પ્રાણુ પ્રીયા એ વાત તમારે હવે માફારા મેંઆગળ નો લવીજ નહીં સમજોકે, એ માફારો પુત્ર તથી, પાણુ એનો માફારો કાળ જનમ્યો હોય અમર હુ એનો કાળ હોડો, એમ માફારા મનને ધણુજવીપરીત બાસે છે,

રાણી—શુ વીપરીત બાસે છે? જ્યારે તમે પીનાશ થઇ ને આવા શપ્થ જોસો છે, તો એનો ન્હાનુ બાળ છે, માટે એ સ્વામીનાથ ક્ષમા કરો,

રાજા—(ચીકારીને) ના રાણી!! નહીં; એવાત બનવાની તથી. અને મેં તો એવો કુદ નિશ્ચય કીધો છે કે, એ છોકરા ને, મોટો લોખન્ડનો એ " ; ધગધગતો, લાલચોળ, સ્થંદ્ર

તપાવીને, પછી તેનીસાથે બ્રહ્મડવો, પછી એનો પ્રભુ કેવો
સાહય થાય છે!! તેજેકહ્યું,

રાણી—પ્રાણનાથ એમ ના બને, એ ઘટતુ નથી, પછી
આપ મોટાં છો, એમ કરીપોતાના માંથા ઉપર હાથ મુકે
છે, જરા વાર પછી પાછીતે રાખજી ને હાથ જોડે છે, અ
ને કહે છે, સ્વામીનાથ તમેહવે * * *

રાજા---પ્રીયા હવે તમે વધારે મહારી સાથે એ સખંધિ
બાશણુ કરશો નહીંઅને જોતમે કરશો તો મીઠ્યા સમજજો
(એમ કહી એક બાણુ તગ્ધ આમ તેમ જુએછે.) અરે કોણ
હાજર છે, ?

દુત—આજા કૃપાનાથ!!!

રાજા—જાઓ, એકદમ તમે પ્રધાન્યજીનેબોલાવી લાવો,
દુત—તથાસ્તુ-કૃપાનાથ એમ કરી દુત પ્રધાન્યજીને ત્યાં જઈ
બોલાવે છે, અને પ્રધાન્ય આવે છે.

રાજા—પ્રધાન્યજી આવો. પધારો- કેમ શું સમાચાર?

પ્રધાન્ય—આબાદાની, પ્રજા સહ બ્રહ્મામાં છે, કંઈ અમર્યા?

રાજા—

કાસદા લાદે ખબર કિશનકે ઘર આનેકી એરાહ.

અરે પ્રધાનજી તમે સાંભળો,

કહું છું વિરા:

તમે તે સાંભળી થાશો નહીં મનથી અધિરા,

જુઓ પ્રહલાદે, નહીં માન્યું, આપણું જરા;

એને હવે, આપિયે, શિક્ષા, ધણિ બારિ તો ખરા,

અરે પ્રધાન્યજી.

કરું આજા હું તમોનેરે, સ્થંભ ધિકાવાની;

ખઝાડો બાળને જોડે, સાલ્ય કોની આવવાની;

અરે પ્રધાન્યજી.

ખડો ઢોંગિને હડીતો, ખરોખર દીસે છે,

એતો ધારે છે એનો પ્રભુદૈવ્ય વિષે છે;

અરે પ્રધાન્યજી.

હવે જોડે છું કેધ પેરે, એતો અચવાનો છે,

બાઝતાં વારને એ, પ્રાણનો તજવાનો છે;

અરે પ્રધાન્યજી.

ચાલો તમે કરો તૈયારી, વિઝંબ શું કરો,

ધિકાવિ સ્થંભ એ, પ્રહલાદને રજુ કરો;

અરે પ્રધાન્યજી.

એજરાહ.

પ્રધાન્ય—

રામજી આપ હો, પિતાજી એવું ના કાળે,

અરે એ જાળને, ના સ્થંભશું યજ્ઞ ડિગે;
 રાગ્નથ આપ છે,
 જરા દરિઆફ કરો, આપતો સમર્થ છે;
 અરે સ્થંભે યજ્ઞદો, કિયો છે અનર્થ શો,
 રાગ્નથ આપ છે.
 અરે માહાગન્, છો શિરતાન્, કહું છું જરી;
 પાળું આસા તથાપિ, જાળ એ જશે મરી,
 રાગ્નથ આપ છે.
 અરે રાગ્નન કરો ક્ષમા, એ જાળ નહાતું છે;
 ઉન્મરે પાંચ વર્ષનું, બુદ્ધિ વિનાતું છે,
 રાગ્નથ આપ છે.

રાગ્ન —

અરે યસ યસ હવે હું, કહું તે તમે સાંભજો,
 વર્ષશ હું પ્રાણુ ત્યારે, છુટશે મન આં-બજો;
 અરે યસ યસ હવે,
 કહો શા માટે એણે મહારિ, શિખ નહિં માનિતી,
 નહારો છે સ્વભાવ (શુ) ગોષ્ઠ નહિ જાણિતી;
 અરે યસ યસ હવે.
 હતી ખબર છતાં, શા માટે એ નાદાન થયો;
 શું બુદ્ધી મયો જે, હઠ, માટે વનમાં ગયો;
 અરે યસ યસ હવે

માટે કંઈ છે નહીં શીકર, જીકર જવા—દીજો,
 (અરે) આગા પ્રમાણે, સ્થંભની તૈયરી કિજો;
 અરે બસ બસ હવે

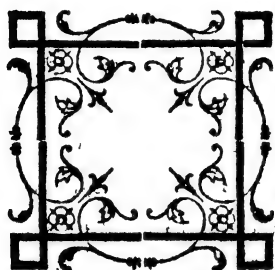
લક્ષ્મીત છંદની રાહ પ્રમાણે.

રાણી—

નવજ માનશે, વાત આપણી;
 કથન શું કરું, રાચના બણી;
 અરરહાય આ, બાળ ન્હાનરે;
 સરવ જાય છે, હાય માંનરે;
 કરમ આવીયું, પુત્ર પાળિયો;
 અરર પ્રાણુ એ આપિ ચાલિયો?
 બહુ કફા દિસે, હાથ રાચરે;
 તુજ વિના અરે, પ્રાણુ જાયરે;
 કયમ થશે ગતી, મહારિ તો હવે;!!
 કયમ મમે મને, પુત્રને જવે;
 અરર થઇ ગયો, કેર આજરે;
 મરણુ દે વિભુ, જાય લાજરે;
 અવરને તહીં, સુખ પામતી;
 કરત મોજને, રહેત હામથી;
 નવ ખમાય આ, છોડવો બજે;
 હૃદય કંપે છે, ના, કજો વજે;

કયમ કરું હવે, કયાં જવાયરે;
 દરદ પુત્ર ધા !!! કયાં સમાયરે;
 કહિં જઈ ઠરું, પ્રાણુ ટળવળે;
 હત જો, વાંઝણી, તો ખરે મહે;

ભાગ પાંચમો.

પ્રવેશ પહેલો

સ્થળ

રાજ્ય મહેલ

પાત્ર

દુતો—રાજા--પ્રધાન્ય--પ્રલાદ--રાણી--શ્રીનરસીંહજીપ્રભુ—

(લાગી છે લગન તુંમસે છોડા કોન સકેગા)

ગજલ. બેહાગમાં

પ્રધાન્યજી—

કિધો, છે સ્થંભ, તદ્યાર, હું,

કહું છું આપને.

લઈ જાઉં ત્યારે બાળને?

તપેલા, સ્થંભ, કને,

કીધો છે,

આલો, પધારો, આપ ત્યાં,

કહોતો, બ્રહ્માજી;
કરવો છે, જુઓ દુરથી,
આનાથી, મહેલાલ;

કાંધો છે,
છે, આટલોજ, બસ થયો;
તે આતા, દિશ્યો,
ને હોય કરવો લાલ;
બહે તાપ કીલ્યો,

કાંધો છે,

રાજ—

(દુરથી જોઈને કે છે હા ઠીક લાલચોળ થયો છે.)

એજ રાહ

હવે બસ, થયો છે લાલ;
હો બોલાવી, બાળને,
બ્રહ્મા એની સાથ;
પેલા મારા કાળને,

હવે બસ થયો,

અરે જન્મ લે, દુખિ થયો,
કાંધો દુખી, અરે;

લખ્યું હશે, લલાટ, તે,
થયા કરે, ખરે,
હવે બસ થયો,

(રાગ્ન દુતને જોલાવીને આસા આપે છે.)

આરો! માહરા વાહાલા દુતો,

દુતો—રાગ્નધીરાગ્ન.

રાગ્ન—સાંભળો આ બુઝ્યો પ્રહલાદ મારે પેટે છોકરો થઈને
જનમેલો છે, પણ તે મારો કટો દુસ્મન છે, એને ઘણીક
વખત શીખામણ તથા સખત નશીચતો આપ્યાં છતાં એ
દુષ્ટના મનમાં, મહારા કહેવાની ખીતકુત અસર થઈ નહીં.
તેમજ આપણા પ્રધાનશ્રીએ પણ, એ મુર્ખને ઘણીક શીખા
મણ દીધી, પરંતુ તે એણે ખીતકુત ગણકારી નહીં. વળી
એણે પોતાની જાનેતા જે કહેવાય, તેની શીખામણ પણ કાન
પર લીધી નહીં; તેના રૂદન, કે જે સાંભળના ગમે તેવો કહ
ણુ છાતી વાળો મરદ હોય, તેની પણ આંખ્યોમાંથી
અશ્રુપાત થયા વિના રહે નહીં. એવા વિલાપ સાંચે, તેની
માતૃશ્રીએ, આકુંદ કીધું, છતાં, તેની પણ એનાં મનપર, ખી
લકુત અસર થઈ નહીં. તો, હું ધારું છું કે એ મૂર્ખ, મા
ત્ર આપણા હૃદયને, શોકવાને માટે, આપણા ઘરને વિશે અ
વતર્યો હશે; ખેર—તે બાળત બહુ જોવા જેવી નથી કારણ—કે

ઈ તેવા કઠણ પુરશે હોય તેમને એવી રદન વીગેરે કદપાં
તોથી પણ બીલકુલ લાગણી લાગતી નથી હોતી, તેમ, એમજ
સમજો કે, એને પણ તેવીજ રીતે અસર થઈ નહીં. પરંતુ
શાહાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે. પુત્રએ પોતાના માયાપની આજ્ઞા
પાળવી નેહએ; તે છતાં-અમારી આજ્ઞાનો એણે જાણી ખુલ્લો
ને અનાદર કીધો છે માટે, એ ઘણીજ, દુર શિક્ષાને પાત્ર થ
યો છે-માટે તમોને હુકમ કરું છું કે. એ દુષ્ટને મારા
મોં, આગળથી ખસેડો, અને કોઈ પણ જાતનો વીસંબ
કીધા વગર, આ ધગ ધગતા સ્થંભ સાથે બાંધો!!

દુતો—ઓ મારા રાજાજી માહારાજ, આપનો હુકમ માથે
ચડાવીએ છીએ-પણ. બધાં દીલગીર છીએકે આટલા નાના
બાળને આંમ કરવું બટતું નથી-

રાજા—બસ બસ (ચીઠાધને) દીલગીર થવાનું કાંઈજ કાર
ણ નથી-તમે મારા હુકમ પ્રમાણે એક દંભ તમારું કામ ક
રો-અગર તમો તેમ કરવામાં ચૂકશોતો સમજો કે તમોને હું
શું કરીશ તે કહી શકતો નથી.

દુતો—માંહોમાંહે વાતો કરે છે-મલા આપણેતો ચીકીના
ચાકર-ચાલો બાઈ ચાલો. કાંઈ છુટકો નથી-પેલા બાળને લઈ
લ્યો એટલે એમ કરી બાળકને સ્થંભ આગળ લઈ જાય છે-

અને દુતો—કેછે—ચાલો હવે આ બધું મોત હાથે કરીને મા
યે માંગી લીધું છે તો તાહારા હરીતુ આ વેળા સ્મરણુ તું ક
રીએ કે તને તેસાહય થાય--

પ્રહલાદ—કેમ ભાઈ ?--

દુત—રાજાએ અમને હુકમ આપ્યો છે અને કહ્યું છે મ
હારા પુત્ર પ્રેલાદે અમારી શીખામણુ માની નહીં માટે
પેલો ધગધગતો અંગારા જેવો લાલચોળ સ્થંભ તપાવ્યો છે
તેની સાથે એને બળ્લડી દ્યો, તેટલા માટે--સમજ્યો?

પ્રહલાદ— નીશ્વાસ નાખી -ઓ મારા પ્રભુ ??? આ
વેળા તું સાહય થજે એમ કહી આંખમા આશ્રુ
પાત લાવે છે. અને દુતો બેડ હાથ ઝાલી સ્થંભ પાસે લઇ જા
ય છે એટલે રડી પડી ઉંચી નજરે- કહે છે.

રાગ રામત્રિ.

વિકૃલ મહારી, શી વજે;

અરજી ઉર ધાર;

આશ અતિશય તાહેરી;

આવી ચઢજે, મુજ વા'ર;

વિકૃલ મહારી-

(તે)નથી દિધાં દણુ દુઃખડાં;

ઉગાયો વંન માંય;

બાપ બળવે છે, બાળકું,!!

હાથ થાળે સહાય;

વિકૃત માહારી-

શું રે કિધાં દશે, ઓ પ્રભુ,

મેં કેવાં રે પાપ;!

હુણુ દમે છે રાણ્યો,

માહારો વેરી બાપ;

વિકૃત માહારી-

કેમ પેરે બાહું રથંબને,

ધગ ધગતો રે લાલ;

દૂર હણુ છડં આટલે,

તોયે લાગે છે ઝાળ;

વિકૃત માહારી-

કેવાં રે ગયાં, માહારા, બળનિયા;!

ગન નૈ કહે અકુતાળ;

પ્રભુ તમે કયમ, ભૂલી ગન્યો છોઈ

આન્યો ભગતનો કાળ

વિકૃત માહારી-

અરરર હું, હવે શું કરેં!!!

હાથ હેવારે ફાટ;

વેર વધ્યાં ક્રિયાં જન્મનાં !

ખાપે વાલ્યો રે ડાટ

વિહલ માહારી-

દુતો—આત્ર બાઈ આત્ર હવે ખાઝતો હોયતો ખાઝ-જોયું
એતો ખયું ૦ ૦ ૦

એમ કહયું એટલે બાળક-વિચાર કરે છે. અને સ્થંભ સાંભુ જોતો જાય છે. અને નીસાસો નાંખે છે, પ્રહલાદ-હે ભગ્ત વત્સલ ભગવાન, અનાથનાનાથ, અંતર્યામિ ત હારી અકળાતિ કળાને કોઈ પહોંચી શકતું નથી, અરે મનેતો ખાત્રી છે કે હું તને જેમ ક્ષણુ પણુ વિસરતો નથી તેમતું પણુ મહને વિસરતો નહીજ હોય. આવા સંકટ સમયે તહારા વિના મને ખીજો કોણુ સાલ્ય થનાર છે ? અરે તુંજ, મહારો તો ખીજો કાંઈ ઉપાય નથી દોરી તહારે હાથ છે-એ દોરી તુ સર્વ શક્તિવાન ઈશ્વર શિવાય કોઈ પણુ જાતનાર નથી મા ટે લેજે આ પ્રભુ એમ કરી ખાઝવા જાય છે, ને ખીડેછે. એટ લે એની નજરે ધરડીની હાર પડે છે. એટલે મનમાં કહે છે. (અરે આ શું કિડીયો આવા તપેલા ધમ ધમતા લાલ ચોળ સ્થંભ ઉપર કેવી ! માન નમાન પણુ કંઈ શીકર નથી) એમ કરી ખાઝવા જાય છે. એટલે સ્થંભ તડાક લઈને ફાટી ન થ છે, અને શ્રી નરસિંહરૂપ નીકળે છે, તે જોઈ બાળક, ખીડે છે, પ્રભુ તેને માથે હાથ ફેરવે છે, નરસિંહને જોઈ હીરણ્યાક

શિષુ વીકાળ ચીસો પાડે છે. નાશ મારા બાપ એમ કહી દોડી જાય છે. નરસિંહ તેની પુઠે જઈને પકડે છે, અને કહે છે કે હું તને મારી નાંખીશ.

હીરણ્ય—માહારાજ, આપ માફ કરો, હું વિનંતી કરું તે સાંભળો. મેં તપશ્ચર્યા કરી વરદ માગી લીધું છે. કે, મારું મર્ણુ થાય નહીં.

પ્રભુ—કેવી રીતે ? ત્યારે.

કેરળો.

તાહર મર્ણુ શાયિ રાજા ?

તું કહે મુજને નિરધાર.

તું કહે મુજને નિરધાર તાહર—

કહે લાકડ કે લોહું,

રાજા કહે રાત કે દીસ,

કોઈ પણ પેરે નિશ્ચે રાજા,

હું તુજનેજ હણીશ;

તાહર મર્ણુ

રાજા—મારું મોત નહીં કશાથી,

તમને કહુ છું મારા ઇશ,

તમને કહુ છું માહારા ઇશ. મારું.

નહીં લાકડ નહીં લોહું વિષુ,

નહિં રાત નહિં દીસ,
મહાર તેથી મર્ણુ છેજ નહિ,
સાંભળજે જગદીશ,
મારૂં મોત નહિ કશાથી,

પ્રભુ—તારા મર્ણુ તણી મે,
સારી સુકિત શોધી જાણુ,
નખે વિધિને માંરૂં,
તુજને, સાંભળ તું નિરવાણુ;

તારૂં મર્ણુ શાથી રાજ.

અરે દુષ્ટ રાક્ષસ રાજ. જો આ હુમરો છે, એ ઘર પણ
નથી તેમ ઘર બહાર પણ નથી. હું તને લાકડાથી મારતો નથી,
તેમ શસ્ત્રથી મારતો નથી આ મારો અંગુઠા છે તે વને
હિમો ચીરીને અમણા એકદમ તાહરો પ્રાણુ લઉ છું
એમ કરી અંગુઠાથી એને ચીરવાને તૈયારી કરે છે.

રાણી—ઘણીજ ધાબરી પડીને કહે છે-આ પુત્ર પ્રહલાદજી
પ્રભુ પાસેથી તાહારા પિતાજીને છોડાવ.

૫૬

(જનુનિ જીવોરે ગોપિચંદની એ રાહા.)

પુત્ર, પિતાજીતમ છોડવો,
પ્યારા સુત કહું છું આજજી,

સાડું આ કંઈ દિસતું નથી,
જનેતાનું કરોનિ કાજી;

પુત્ર પિતાજી-

હુંતો વિરાજે કરું વિનતી,
મહારા કેહેણુ, તમે માનોજી;
પ્રેમે પ્રભુ પાસે માંગીયે,
દહાજ માંડીની, જાણોજી;

પુત્ર પિતાજી-

ધન્યતું મુજવર જનમિયો,
ધન્ય ભાગ્ય મારા, આજી;
વાત કહુંસુત, હિર રાખજો,
હુમે દરીયામાં, ઝાઝી;

પુત્ર પિતાજી-

પ્રભુ અરજી, કરું હું તને,
દિસું અબજા, હું જાતજી;
અજ્ઞાની અતિ, પાપિણી,
તારો મુજ પ્રહલાદનાતાતજી

પુત્ર પિતાજી

પ્રહલાદ—માતૃશ્રી તમે શીકર ના કરો, એના આપણા ધ
ન્યભાગ્ય કયાંથી કે પ્રભુને હાથે મહારા પીતાનું મરણ થાય???

છાંયાં ભૈરવની

માતાજી શુ આકૃંદ કરો,
શાને મન સંતાપ ધરો;

માતાજી-

શુ ખોટું છે મર્ણ પિતાનું,
જે તમ મનથી ખેદ ધરો;

માતાજી.

માટે માત ચરજ ઉરધરજો,
ચિંતા સરવે દુર કરો;

માતાજી--

જન્મ મર્ણ, વિભુ વિણકો નમ્નણે,
વિમાશણ નજો, ગોધ ખરો;

માતાજી-

સુખેહવે હરીભજન કરોને,
પ્રપંચ સરવે મેહેલી પરો,

માતાજી--

છોસાતાવિભુ, આપસરવદા,
ભક્ત જનોને સહાય કરો;

માતાજી-

મન વાંછિતકૃણ, આપિ આ સમયે,
ભક્ત તણો ઉધ્ધાર કરો;

માતાજી--

રાણી—(પ્રભુને પાપ લાગે છે.) અને ઓ પ્રભુ !!! ક્ષમા કરો ક્ષમા કરો એમ રાણી બોલે છે. બીજી તરફથી પ્રભુ રાજાની છાતીઉપર ચડી બેસીને હીરણ્યાકશિપુનો સંહાર કરવા અંગુઠો ઉગામે છે. અને એકમોટી વિક્રાળ ચીસ પડે છે. તે રાજાને મારી નાંખે છે,

પડે! પડે છે.

પ્રવેશ ૨ જો.

સ્થળ.

અતિ રમણિય જગા-

પાત્ર

પ્રહલાદ—પ્રભુ—નારદજી.

પ્રભુજી પ્રહલાદને પોતાના ખોળામાં બેસાડે છે, અને ચતુભુજ સ્વરૂપે દર્શણ આપે છે, તે જોઈ ગાળક ઘણું ખુશી થાય છે, અને પ્રભુને પાપ પડે છે અને શ્રીહરી, શ્રીહરી કરી પ્રભુ આગળ નાચે છે. ને ચૈક્રાર કરે છે એટલામાં મુની આવી પહોંચે છે, હાથમાં રાખેલો તંબુરો, પિયાણું !!! પિયાણું !!! એવા મધુર સ્વરથી મનને આનંદ પમાડે તેમ અલાપ ફેંકે છે.

નારદજી—“નારાયણ નરસીંહ નરોત્તમ.

પુરૂષોત્તમકે ધ્યાન ધરો.”

એવી ધુન મચાવી રહ્યા છે ને ભગવાનનું ધ્યાન ધરે છે.

શ્રીપ્રભુ—અહો!! નારદજી તમે ક્યાંથી?

નારદજી—મહારાજ હું સ્વર્ગને વિશે ગયો હતો ત્યાં મને
આપના દર્શણની ઈચ્છા થવાથી ધ્યાન ધર્યું તો આપ અહીં
પધારેલા જોઈ હું અત્રે આવ્યો છું!! વાર આ પણુ ઠીક થ
યું!! હવે દેવ, બ્રાહ્મણને તો સુખ થયું, હવે લીલાલહેર ઉડ
શે પછી બાળક તેમની આગળથી થનગનથનગન નાચતું
આવેછે, ને નારદજીને સાસ્ટાંગ પગેલાગે છે

પ્રહલાદજી—

ભૈરવ.

નારદ મૂનિ આવે, મુજ મન ભાવે;

નારદ મૂનિ આવે મુજ.

આવો નારદજી, પધારો નારદજી;

નવલ વિશેષ કહાવે;

નારદ મૂનિ આવે મુજ.

સાષ્ટાંગે પ્રણમુ મૂનિ તમને,

આશિષદયો બાળક ભાવે;

નારદ મૂનિ આવે મુજ.

નારદજી—હું ચિરંજીવિ તમારું કલ્યાણ થાઓ અને જય
થાઓ.???

પદ.

(છાયાં ભેરવ ત્રિતાળ)

(તથા સુરદાગમાંપણ ગવાશે.)

બાલકા પ્રહલાદ ભગ્ત સાચો તું દિસેછે,
સાચોરે દિસે ભગ્ત સાચોરે દિસે છે,

બાળકા પ્રહલાદ.

થયું પૂર્ણ કાર્ય તહારું,
હતું મન વિશે જો;
થયલા સાચુંકુળ પ્રભુ,
પ્રહલાદ પર અતિશે છે.

બાળકા પ્રહલાદ.

ધન્ય તુજ ભગિત નિષ્ઠા,
દયા મન વિશે છે,
પાંમશે ફળ સારાં,
હરિરસપ્યાસો મુખ પિશેજો,

બાળકા પ્રહલાદ.

એમ કહી નારદજી બાળકને માથે હાથ મુકી આશિર્વાદ દેછે,

કુમરી, ઝિઝોટી.

(સૈયાંકે ચિત્રણનં પ્રિતમ ખ્યારે સધેં મનમંસગી મોસારે.)

એ રાહા.

નન બાળક આશિર વચનછે, હજ્ને કહ્યા-ણુ તમારે,

હજ્ને કહ્યા-ણુ તમારે- મન બાળક.

ધન ધાન્ય સમ્રહિ હજ્ને બાહુ,

એમ વચન છે મહારં રે;

પ્રભુ પ્રતાપે કંઈ કપટ પડે નહીં,

સુકિત કિંધું સારં રે; સુકિત.

મન બાળક.

હરનિશ એમ રટન તું કરજો,

સમજે સારં નહારં રે;

તે માટે વધુ શું કહુ તુજને,

મન હરખે બહુ મહારં રે. મન.

મન બાળક.

પ્રભુ—ખુશી થઈને હૈયા સાથે ચાંપે છે અને કહે છે, હે બાળક!!! માગમાગ જે માગે તે આપુ!! તારાગી શું ઈચ્છાઈ તે મને કહે બાળક!!!

પ્રહલાદ —

ગઝલ.

(સરયુ ગંગાકે તીર સુદિર સાવરો ખડો) ઓ રાહા

માગે શું વરદયાળ? પ્રભુશરણુ રાખજો,

નળિ તમારો હો. કૃપાળ શરણુ રાખજો,

માગે શું વરદ યાળ?

કિધાં નો પાપહોય, પ્રભુ શરણુ રાખજો,

કાયિક વાયિકાદિ તોય શરણુ રાખજો,

માગે શું વરદ યાળ?

હું તોદિસુ મતિ હિણુ, પ્રભુ શરણુ રાખજો,

નળી હું ભગ્ત દીન, તમે શરણુ રાખજો,

માગે શું વરદ યાળ?

નેમતાર્થા ભગ્તઅનેક, પ્રભુશરણુ રાખજો,

વિસર્ન નહીં હું છોક, તેમ શરણુ રાખજો,

માગે શું વરદ યાળ?

રાખિપત્યા'નાનિઆજ, પ્રભુશરણુ રાખજો,

ભગ્તોના કિધાં કાજ, તેમ શરણુ રાખજો,

માગે શું વરદ યાળ?

બેઠાછું રાખિ આશ, પ્રભુ શરણુ રાખજો,

હું છું દાસાનુ દાસ. તમે શરણુ રાખજો,

મ ? ન ?

કર અરજ શું અધિક, પ્રભુ શરણુરાખજો,
પ્રતિપાલન કરજો ઠીક, તમે શરણુરાખજો,
માગે શું વરદ બાળ?

દ્વિસો દયાળુ મહેશ, પ્રભુ શરણુરાખજો,
અવગુણુ ન જોશો ભેશ, તમે શરણુરાખજો,
માગે શું વરદ બાળ?

નહીં જાણું અન્યનામ, પ્રભુશરણુરાખજો,
કર માધવ હું પ્રણામ, તમે શરણુરાખજો,
માગે શું વરદ બાળ?

પ્રહલાદ—મહારાજ મારે કંઈજ જોઈતું નથી. માત્ર તમા
રે શરણે રાખજો એટલુંજ માગુ છું અને સંકટ સમયે
સહાય થજો, ખીચુ હું કંઈ વર માગતો નથી.

પ્રભુ—તથાસ્તુ બાળકા??

પછી પ્રહલાદજી, નારદજીનુ તથા પ્રભુનુ પુજન કરેછે. અને નૈવેદ્ય
રોગાવી આરતી ઉતારે છે આરતી ઉતારતા પ્રભુ તથા નારદ
હર્ષ પામેછે, ને બાળકના ઉપર આશીરવાદ તરીકે હાથ રાખે છે.

આરતી.

જય જય જય જદુરાય, જય રિશ્વાધારા,
કર તમારી સેવા, ગતી અપરમ પારા,
જય જય જય જદુરાય,

છોજ કપાળુ મહેશ, નમન તને કરિએ;
 એક ચિત થૈ તાર, ધ્યાન પ્રભુ ધરીએ,
 જય જયજય જદુરાય,
 આનંદ મયછો આપ, સચરાચર વ્યાપો,
 કામી એવા જોણે, સદગતિ તો આપો,
 જય જયજય જદુરાય,
 નમન નમન છે આજ, નમન વિભુ તમને,
 સાગ્રાંગે નમિ માંગુ, રાખો શર્ણુ મને,
 જય જયજય જદુરાય.

એમ કરી નમસ્કાર કરવા જાય છે એટલે પડદો પડે છે.

સર્વ પાત્ર-

પદ.

જય શ્રિ નર્મદે, ભગ્નતોવદે, કાપ દુઃખ, આપ સુખ, સંપ, જંપ દે;

દુઃખ દરિદ્ર મિતિ ભયતું કાપે નર્મદા.
 વાર વાર નમન તમને છે બહુસદા

જય શ્રી.

અતિ અજ્ઞાનરે નાદાન બાળકો અમે.

તારી સહાયતા થકિ થૈકારથ રમે

જય શ્રી.

આપશર, આર્યપૂર, આળસુથયા;
કયાં છે ધન? સર્પ ફિટી ત્રિસોટારહયા.

જય શ્રી નમદે

સજ્જન સૌને છે સન્નામ, ગાશી આલજ્જે,
હોય ભૂલ, ચૂક, તાલમાં બેતાલનો.

જયશ્રીનમદે.

દોહરો.

મારી આપો સજ્જનો; ધરશે નહીં મન કોય;
વળપુછે વન્દુ પ્રથમ; લાગે સારો બોધ.
લક્ષણ વંતા સુચતમ; ત્રીઠ હરો કિરતાર !
કહું ફરિહું વિનતો કરી; મન ધરજો નિર્ધાર;
લાવા નહિ તમ મન વિશે. લક્ષ દષ કહું ચાર;
ક્ષમા કરી ગણશે નહીં; ભૂલ ચૂક ધરિ પ્યાર.

શુદ્ધિપત્ર.

પૃષ્ઠ	ઓળ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ.
૨	૧૭	પ્રધાન્યને બદલે	સખિ.
૨	૧૭	દિરણાક શીપુ, રાગ	રાગદિરણાક શીપુ
૩	૮	ખોલામાં	ખોળામાં
૩	૧૦	મારી	મહારી
૪	૨૧	વરી	વળિ
૫	૨	રેતી	રહેતી
૫	૮	મારું	મહારું
૫	૯		
૫	૧૨	આપણું	આપનું
૫	૧૩	છઉ	છઉં
૬	૪	કહીએ	કહિએ
૬	/	એન'	એન
૧૧	૯	તારા	તહારા
૬	૧૧	હું	હું
૬	૧૮	•	આ ઓળમાં પ્ર
			વેશ ખીજે સમજવો
૬	૧૯	•	પાત્રમાં ગોખદાર
			પછી મસેરો જોઈએ

૧૭	૨	હું	હું
૮	૪	અવશે	અવળે
૮	૧૩	પ્રવેસ	પ્રવેશ
૯	૮	પ્રલાદ	સઘળે ઠેકાણે પ્રહ લાદ વાંચવું
૧૦	૨	આપણુ	આપનું
૧૦	૪	જોડે છડે	જોડે છડે
૧૦	૧૩	શુ	શું
૧૧	૧૧	કાટલુ જાટલુ	કાટલું જાટલું
૧૧	૧૧	કાડવુ	કહાડવું
૧૧	૧૪	કુંવર પ્રલાદ	કુંવર પ્રહલાદ
૧૧	૩	રાણી, કચાધુ	રાણી કચાધુ.
૧૧	૬	મારાજ	મહારાજ
૧૧	૧૪	આજ પંપાળ	આજ પંપાળ
૧૧	૧૮	મેતાળ	મહેતાળ અથવા શુકાચાર્વ
૧૨	૧	સમસ્યા	સમસ્યા
૧૨	૭	સીખામણુ	શિખામણુ
૧૨	૭	પુજ	મુજ
૧૨	૧૮	મારા	મા'રા અથવા મહારા
૧૩	૨	પુજને કહુ છુ	પુજનેડું કહું છડે

૧૩	૮	માગુ છુ	માગુ છું
૧૪	૧	હુટસે	હુટસે.
૧૫	૫	અને	એને
૧૫	૬	પીતા	પિતા
૧૫	૮	ટોટો	ટોટો
૧૬	૩	કહુ	કહું
૧૭	૩	મા,રે	મા'રે' અથવા મહારે'
૧૮	૫	૧૧	૧૧
૧૭	૧૦	ઓમા,રા	ઓમા'રાઅ થવા, ઓ મહારા
૧૭	૧૨	હુ	હું
૧૭	૧૪	મા,રા	મા'રા અ થવા મહારા
૧૮	૧૪	૧૧	૧૧
૧૮	૨૨	મહારાજ	મહારાજ
૨૧	૬	રાગ્ન છને	રાગ્નછને
૨૧	૧૩	ની શાળિઓ	નીશાળિયા.
૨૨	૭	રગયા	ધરગયા,
૨૪	૯	ગોપીચંદના	ગોપીચંદનના,
૨૪	૧૨	બોબે	બોલે,
૨૫	૧૪	જય	જય,

૨૬	૧૬	વહેરે	વહારે
૦	૦	અવિમલ	અવિચલ,
૨૭	૫	વિચાર	વિચાર,
૪૧	૧૭	ઉપલીરાહા)બેરવીનીરાહનીગઝલ	
૪૯	૬	સાચી	સારી,
૫૨	૨	સ્થથ	સ્થળ,
૫૯	૫	પાત્રમાં	પ્રધાન્ય
૬૧	૯	અગિલી	અગેલી,
૬૬	૯	હું	હું
૧૧	૧૧	૧૧	૧૧
૬૭	૨	એક	એક,
૭૪	૧૬	મારા	મહારા,
૭૭	૩	સાહય	સહાય
૧૧	૧૦	આશ્રુપાત	અશ્રુપાત
૭૯	૧	વહ્યાં	વળ્યાં
૧૧	૨	વાહ્યો	વાહ્યો

